

**Univerzita Karlova v Praze**  
**Filozofická fakulta**  
**Ústav informačních studií a knihovnictví**

Studijní program: informační studia a knihovnictví  
Studijní obor: informační studia a knihovnictví

**Hana Janišová**

**Klub moderních nakladatelů Kmen**  
**Vývoj ideového sdružení nakladatelů v letech 1926-1934**

**Bakalářská práce**

Praha 2009

Vedoucí bakalářské práce:           PhDr. Aleš Zach

Oponent bakalářské práce:

Datum obhajoby:

Hodnocení:



**Prohlášení:**

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci zpracovala samostatně a že jsem uvedla všechny použité informační zdroje.

V Praze 12. srpna 2009

.....  
podpis studenta

## **Identifikační záznam**

JANIŠOVÁ, Hana. *Klub moderních nakladatelů Kmen : vývoj ideového sdružení nakladatelů v letech 1926–1934 [Club of modern publishers "Kmen": development of the conceptual association of publishers from 1926 to 1934]*. Praha, 2009. 66 s.,

XIV s. příl. Bakalářská práce (Bc.). Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav informačních studií a knihovnictví. Vedoucí bakalářské práce PhDr. Aleš Zach.

## **Abstrakt**

Bakalářská práce shrnuje dějiny Klubu moderních nakladatelů Kmen v letech

1926–1934, tedy od jeho založení do reorganizace po světové hospodářské krizi. První kapitola čtenáře seznamuje s poměry v českém nakladatelském podnikání od přelomu 19. a 20. století až do třicátých let. Kapitola druhá pojednává o založení Kmene a formou drobných portrétů představuje jednotlivé nakladatele, kteří připojili svůj podpis pod prohlášení Kmene z 6. dubna roku 1926. Třetí kapitola přináší přehled aktivit a změn v Kmeni rok za rokem. Kapitola čtvrtá je zaměřena na publikační činnost sdružení (časopis Kmen, Almanachy Kmene, soukromé tisky, průvodce pro čtenáře) a na kulturní pořady – diskusní a recitační večery, matiné, výstavy. Práce je doplněna textovými přílohami.

## **Klíčová slova**

Československo, čtenáři, Klub moderních nakladatelů Kmen, knihy, knižní kultura 20. stol., literární život, nakladatelé a vydavatelé, propagace, typografie

## OBSAH

<u>Předmluva.....</u>	<u>7</u>
<u>1 Situace českého nakladatelského podnikání</u>	
<u>od 20. let 20. století do roku 1934.....</u>	<u>9</u>
<u>1.1 Nakladatelské ovzduší od konce 19. století do poloviny 20. let 20. století.....</u>	<u>10</u>
<u>1.1.1 Významní koncesovaní nakladatelé přelomu století.....</u>	<u>10</u>
<u>1.1.2 Soukromí nakladatelé .....</u>	<u>15</u>
<u>1.1.3 Nakladatelské podnikání po válce.....</u>	<u>16</u>
<u>1.2 Profesní orgány .....</u>	<u>17</u>
<u>1.3 Situace v českém nakladatelském podnikání od poloviny 20. let 20. století do roku 1934</u>	
<u>.....</u>	<u>18</u>
<u>1.3.1 Týden české knihy a knihy zdarma.....</u>	<u>19</u>
<u>1.3.2 Vyvrcholení krize.....</u>	<u>21</u>
<u>2 Vznik Kmene a jeho členové .....</u>	<u>23</u>
<u>2.1 Vznik Klubu moderních nakladatelů Kmen.....</u>	<u>23</u>
<u>2.2 Programové prohlášení.....</u>	<u>25</u>
<u>2.3 Členové Kmene .....</u>	<u>28</u>
<u>3 Historický vývoj sdružení do vrcholení nakladatelské krize ve 30. letech 20. století.....</u>	<u>37</u>
<u>3.1 Rok 1926.....</u>	<u>38</u>
<u>3.2 Rok 1927.....</u>	<u>38</u>
<u>3.3 Rok 1928.....</u>	<u>39</u>
<u>3.4 Rok 1929.....</u>	<u>40</u>
<u>3.5 Rok 1930.....</u>	<u>41</u>
<u>3.6 Rok 1931.....</u>	<u>41</u>
<u>3.7 Rok 1932.....</u>	<u>43</u>
<u>3.8 Rok 1933 .....</u>	<u>44</u>
<u>3.9 Rok 1934.....</u>	<u>45</u>
<u>4 Aktivity Kmene – publikace, kulturní pořady.....</u>	<u>46</u>
<u>4.1 Publikace.....</u>	<u>46</u>
<u>4.1.1 Nakladatelský časopis Kmen.....</u>	<u>47</u>
<u>4.1.2 Almanachy Kmene.....</u>	<u>53</u>
<u>4.1.3 Průvodce pro čtenáře.....</u>	<u>57</u>
<u>4.1.4 Soukromé tisky.....</u>	<u>58</u>
<u>4.2 Kulturní pořady.....</u>	<u>58</u>
<u>4.2.1 Výstavy.....</u>	<u>58</u>
<u>4.2.2 Večery a matiné.....</u>	<u>62</u>
<u>5 Závěr.....</u>	<u>67</u>
<u>Literatura.....</u>	<u>69</u>
<u>6 Přílohy.....</u>	<u>I</u>
<u>7 A. Programové prohlášení Kmene z 26. dubna 1926.....</u>	<u>II</u>
<u>8 B. Prohlášení ke knihám zdarma z 30. prosince 1930.....</u>	<u>VI</u>
<u>9 C. Přehled členů výboru Kmene v letech 1926–1934.....</u>	<u>VIII</u>
<u>10 D. Seznam členů Knihkupecké sekce Kmene k roku 1931.....</u>	<u>XI</u>

## Předmluva

Bakalářská práce o Klubu moderních nakladatelů Kmen odráží můj zájem o nakladatelské dějiny 20. století. Výrazně mě ovlivnil dr. Aleš Zach a jeho přednáška Nakladatelé v českých kulturních dějinách 19. a 20. století, ale také moje povolání nakladatelské redaktorky.

Klub moderních nakladatelů Kmen působil v letech 1926–1949, ovšem na základě doporučení vedoucího mé práce dr. Zacha a s přihlédnutím k rozsahu bakalářské práce bylo stanoveno užší časové období (1926–1934), tedy od založení Kmene do jeho reorganizace na jaře roku 1934.

Oproti předběžné osnově bakalářské práce došlo k malým změnám v názvech prvních dvou kapitol, které nyní přesněji vystihují popisovanou skutečnost.

Cílem práce bylo seznámit čtenáře s působením Klubu moderních nakladatelů Kmen. Nejdříve jsem se pokusila předestřít situaci v českém nakladatelském podnikání přelomu 19. a 20. století. Je to doba působení velkých nakladatelských domů, které byly činné i po válce, a tedy ovlivňovaly soudobý stav knižního trhu a vzhled knihy. Dále popisuji nakladatelské ovzduší ve dvacátých a třicátých letech, kdy byli nakladatelé nuceni bojovat proti akcím knihy zdarma, výprodejům skladových zásob a celosvětové hospodářské krizi. Kapitola druhá, třetí a čtvrtá je věnována Kmeni. V druhé kapitole jsem popsala genezi Klubu, uvedla jeho programové prohlášení a formou krátkých medailonků představila první kmenistické firmy.

Třetí kapitolu – historický vývoj sdružení – jsem koncipovala přehledově, rok po roce. Podklady pro tuto kapitolu jsem chtěla čerpat ze spolkového archivu, který je uložen v Literárním archivu Památníku národního písemnictví a dle předběžné evidence obsahuje mj. zápisy ze schůzí, stanovy Klubu a korespondenci. Tento archiv je bohužel již několik let uspořádán v 1. stupni evidence a přístup k němu je velice omezený. Nakonec jsem vyšla z drobných noticek v tisku a také z badatelských

poznámek dr. Zacha, což – pevně doufám – bude pro charakter bakalářské práce dostačující.

V kapitole čtvrté pak představuji kmenistickou publikační činnost a kulturní aktivity, opět s časovým vymezením od roku 1926 do jara 1934.

V celé práci se opírám o citace z dobového tisku, které velmi dobře ilustrují dané období. Tyto citace ponechávám v původním znění, jež je sice v některých směrech odlišné od dnešních pravidel českého pravopisu, ale nebrání srozumitelnosti.

Bakalářská práce má 66 stran a 14 stran příloh. V textu užívám průběžných číselných poznámek pod čarou. Pokud poznámka obsahuje citaci, používám citaci zkrácenou – uvádím jméno autora, název dokumentu a vymezení stran –, plný bibliografický záznam je zařazen v seznamu použité literatury.

Bibliografické záznamy použité literatury jsou uspořádány na první úrovni abecedně, na druhé chronologicky, na třetí úrovni dle názvu. Pokud u daného dokumentu nebylo možné učít primární autorskou odpovědnost, je řazen dle názvu.

Záznamy jsou v souladu s normami ISO 690 a ISO 690-2. Pořadová čísla ročníků

u periodik psaná římskými číslicemi jsou pro přehlednost nahrazena číslicemi arabskými.

Závěrem bych ráda poděkovala dr. Aleši Zachovi za jeho odborné konzultace, cenné připomínky a rady a projevenou trpělivost.



## 1 Situace českého nakladatelského podnikání od 20. let 20. století do roku 1934

*„To, co se čte a jak se čte, nás neuspokojuje. Nemluvíme ani o tom, jak nepatrně se knihy kupují. Nevěsíme hlavu nad tím, že minula léta válečné konjunktury, kdy kniha byla předmětem thesaurování peněz. Naše činnost začala namnoze až po válce, přišli jsme téměř všichni do doby krise české knihy, kdy zmizel již i duchovní poměr množství ke knize z krutých válečných časů, kdy se zapomnělo, čím vším byla kniha v letech 1914-1918. Mnoho čtenářů vzal nám chvat života, mnoho vzal jich biograf, který však přece část vrací, když promítáno je filmové literární dílo. Víme, že radio dokonalo dílo a odvrátilo 100 000 amaterů od knihy, 100 000 lidí, kteří věnovali sta a tisíce na zařízení přijímacích stanic a opomíjí nyní vše ostatní.*

*Úkol moderního nakladatele je dnes tedy zcela jiný než před válkou. Jsme nejen prostředníky mezi autory a čtenáři a odpovědnými průkopníky uměleckých směrů. Jsme organizátoři, pracujeme o moderní propagaci moderní knihy, chceme klestiti moderními prostředky reklamními a agitačními průchod a cesty k srdcím čtenářů. Jsme si vědomi, že vydati knihu jest snadné, že však prodati knihu je hospodářský problém, který musíme řešiti, nechceme-li živořiti.*

*Vydáváme letáky, plakáty, časopisy, abychom získavali čtenáře. Organisuujeme výstavky a snažíme se propagovati naše knihy. Dáváme knihám všechno, co potřebují: jasný tisk, dobrou úpravu a snažíme se prodávati knihy co nejlevněji. Knihy nejsou drahé, porovnáme-li jejich ceny s cenami životních potřeb, nejsou však již tak nezbytné, jako kdysi. A přece kniha měla by býti stejně potřebou jako chléb.“*

Václav Poláček<sup>1</sup>

---

<sup>1</sup> POLÁČEK, Václav, Výstavka dobré moderní knihy, s. 350.

## 1.1 Nakladatelské ovzduší od konce 19. století do poloviny 20. let 20. století

### 1.1.1 Významní koncesovaní nakladatelé přelomu století

Poslední třetinu českého nakladatelského podnikání 19. století symbolizují velké nakladatelské domy, jež nesou názvy podle svých zakladatelů: Fr. Borový, J. Laichter a trojhvězdí Jos. R. Vilímek, J. Otto a Fr. Topič. Svým působením ovlivňovaly vkus širokých čtenářských vrstev a kulturní život vůbec, přinášely do české literatury světová jména, přispěly k rozvoji české překladatelské školy a české vědy (*Ottův slovník naučný*), napomáhaly růstu národní vzdělanosti.

Počátky nakladatelství **Jos. R. Vilímek** lze klást do roku 1858, kdy Josef Richard Vilímek založil se svým přítelem Josefem Svátkem *Humoristické listy*. V následujícím desetiletí vydává kromě zmíněného časopisu humoristické kalendáře, almanachy, zpěvníky. Od roku 1872 provozuje také vlastní tiskárnu na Novém Městě pražském, v 80. letech zakoupil dvě budovy ve Spálené a Opatovické ulici, vybudoval zde novou tiskárnu a roku 1886 předává celý závod synovi Josefu Richardu ml., který po počáteční orientaci na tisk výrazně rozvinul nakladatelskou činnost a vydával zejména ilustrovanou českou i překladovou beletrii opatřenou výrazně barevnými obálkami. Zaměřoval se na atraktivní novinky zejména francouzské literatury – za všechny jmenujme romány Julesa Verna – a na obrazová díla popularizačního charakteru, významnou se stala také četba pro děti a mládež.

Josef Richard Vilímek ml. byl velmi úspěšný v propagaci nakladatelství, využíval plakátů, inzerátů, nabídkových katalogů, zřídil např. pobočku knihkupectví ve Vídni či síť knihkupectví na nádražích.

Roku 1899 se výrazně podílel na založení České grafické Unie,<sup>2</sup> které svěřil tisk většiny své produkce, byl činný i v profesních organizacích a ve Spolku českých knihkupců a nakladatelů prosadil propagační časopis *Knih* (1896–1897, obnoven roku 1907 pod názvem *Literární rozhledy*), rovněž se zasazoval o společnou propagaci členů Spolku ve vánočních katalozích.

Josef Richard Vilímek ml. řídil celé nakladatelství velmi autoritativně a ediční záměry podřizoval aktuální čtenářské poptávce. Sešitová vydání byla číslována jen na obálce a dle potřeby byla přeskupována v nové soubory, staré tiskové zásoby byly vkládány do nových knih. Určit pořadí svazků v knihnici bylo postupem času obtížné i pro pracovníky nakladatelství (svazky byly také číslovány střídavě nebo vůbec nečíslovány) a čtenář se v produkci nakladatelství velice špatně orientoval, vždyť se v rámci jedné edice mohl setkat s cestopisy, detektivkami, ženskými romány i kovbojkami, překladovou i původní českou tvorbou, u edic určených mládeži byla problematická také věková nevyhraněnost. Komerční hledisko bylo uplatňováno i u sebraných spisů českých autorů, které často nebyly ničím jiným než mechanicky řazenými svazky. Problematický byl i postoj Vilímka k autorským právům, ke sporům došlo například při vydávání románů Karla Maye. „Nakladatel rozčilen neplodným jednáním a neústupností autora přistupuje v roce 1898 k vydání neautorizovanému. Navíc sáhne k určitým, dnes těžko zjištělným textovým změnám a promění ‚troufale‘ hrdinu jménem Kara ben Nemsí na Francouze Ben Hana. May se ihned poté objeví v Praze [...] a první jeho cesta vedla do redakce Bohemie, v níž 14. října otiskl den předem napsané prohlášení proti J. R. Vilímkovi. Českého nakladatele v něm obvinil v souvislosti se svou osobou zejména z finančního a mravního vykořisťování. Vilímka nazývá člověkem, který

---

<sup>2</sup> Česká grafická Unie byla moderním polygrafickým podnikem, jenž vznikl sloučením tiskáren Jana Otty, Františka Šimáčka, J. R. Vilímka a reprodukčního závodu Jana Vilíma. Součástí Unie bylo také nakladatelství, které se soustředilo převážně na učebnice, v prvních dvaceti letech vydávalo i původní českou tvorbu, po první světové válce byla součástí edičního programu rovněž cizojazyčná literatura v překladu i originále, vždy ovšem se zřetelem na výchovně vzdělávací program.

*sklízí na cizích polích*, české překlady svých děl označuje na radu známých za paskvil [...].<sup>3</sup>

Po první světové válce již nakladatelství Jos. R. Vilímek nebylo schopno pružně reagovat na proměny knižního trhu a svou významnou pozici mezi pražskými nakladatelstvími postupně ztrácelo. Konkurence tzv. soukromých nakladatelů, přinášejících kvalitní světovou beletrii, pečlivě přeloženou a redigovanou, s profesionální grafickou úpravou, sice přinutila J. R. Vilímka formovat ediční program jasněji, ale na úspěch jeho oddechových edic před válkou už se mu plně navázat nepodařilo.

V roce 1862 získává místo účetního v knihtiskařské firmě Eduarda Grégra mladý Jan Otto, o pět let později se stal jednatelem a pokladníkem Spolku pro vydávání laciných knih českých Matice lidu, na sklonku desetiletí působil jako disponent Grégrova nakladatelství a oženil se s dcerou nakladatele Jaroslava Pospíšila. Roku 1871 od Grégra odešel a převzal tchánovu tiskárnu, zmodernizoval ji a pod názvem **J. Otto** založil vlastní nakladatelství. Jan Otto byl výraznou postavou profesního i společenského života tehdejší doby. Stál v čele Grémia pražských knihtiskařů, založil Spolek československých knihkupců a nakladatelů a stal se předsedou České grafické Unie (1900–1901), byl členem Pražského Sokola, Matice školské, Výboru pro postavení Národního divadla a mnoha dalších institucí.

Po smrti Jana Otty († 1916) vedli nakladatelství jeho syn Jaroslav Vladimír a zeťové

G. Kugler a K. B. Mádl. Jaroslav Vladimír Otto se však s dalšími dědici nedokázal shodnout a roku 1919 firmu opouští. Název nakladatelství se mění na J. Otto, společnost s r. o., jednatelem a ředitelem se stal Rostislav Řivnáč. Za Řivnáčova působení (1919–1933) byla dokončena některá rozpracovaná díla a zřízeno kupř. knihkupectví v Bratislavě, ovšem doba největšího rozkvětu nakladatelství z přelomu 19. a 20. století se již nevrátila. Bylo zakládáno množství edic, z nichž většina z nich neměla dlouhého trvání, a v polovině 20. let firma přistupuje k redukci svých projektů.

---

<sup>3</sup> KHEL, Richard, *Poselství papíru*, s. 147–148.

Nakladatelství J. Otto bylo nakladatelství s velmi univerzální produkcí, vydávalo českou i světovou prózu, naučnou literaturu z mnoha oborů (kromě humanitních - filozofie, historie, právo, estetika ad. - také ze zeměpisu, průmyslu, zdravotnictví či ekonomiky), časopisy, učebnice, reprodukce výtvarných děl. Pro Jana Otta bylo typické vydávat tituly nejdříve po sešitech, po dokončení díla nabídl odběratelům desky a uvedl kompletní román ve vázané vazbě v různých cenových relacích.

Nejvýznamnějším nakladatelským počinem - nejen nakladatelství J. Otty, ale celého nakladatelského podnikání přelomu století - se stal *Ottův slovník naučný*, monumentální encyklopedické dílo, jež v 28 svazcích demonstrovalo vyspělost českých vědců.<sup>4</sup>

František Topič začínal jako účetní u nakladatele Františka Šimáčka. Oženil se s jeho neteří Terezií Šulcovou a od roku 1883 řídil Šimáčkovu knihkupectví na Ferdinandově (dnes Národní) třídě, které Terezie dostala věnem. František Topič se projevil jako zdatný obchodník a o rok později započal ve svém nakladatelství (ovšem opět pod koncesí Šimáčkovou, pod názvem Knihkupectví F. Šimáček) vydávat sebrané spisy Václava Beneše Třebízského. V roce 1885 František Šimáček zemřel a Topič požádal o koncesi na své jméno, která mu byla téhož roku udělena - oficiálně tedy zakládá nakladatelství **F. Topič**. Roku 1887 začal ve svém nakladatelství vydávat časopis *Švanda dudák* Ignáta Herrmanna (Herrmann jej v letech 1882-1886 vydával vlastním nákladem). Ignát Herrmann spolu s Václavem Benešem Třebízským, Karlem Havlíčkem Borovským, Janem Nerudou, Svatoplukem Čechem či Karlem Václavem Raisem tvořili kmenové autory Topičova nakladatelství. Topič vydával především soudobou českou literaturu s důrazem na národní hodnoty a velké umělecké publikace - tento zájem o výtvarné umění se odráží i v Topičově salonu (1894-1899; obnoven 1906-1911),

---

<sup>4</sup> *Ottův slovník naučný* vycházel v letech 1888-1909, následovalo 12 svazků *Ottova slovníku naučného nové doby - Dodatky*. U Otty vyšlo 6 svazků *Dodatků* v letech 1930-1936, poté jejich vydávání převzalo nakladatelství Novina (do roku 1943). *Dodatky* zůstaly torzem, skončily písmenem U včetně. V letech 1996-2003 vydaly jako reprint *Ottův slovník včetně Dodatků* nakladatelství Paseka a Argo.

druhé stálé výstavní síni v Praze a také soukromé galerii s nejdelší působností. V prostorách dnešní Národní třídy 7 a 9 proběhlo téměř devadesát výstav (mj. Mikoláše Alše, Alfonse Muchy, Josefa Mánesa, Osmy). Neopominutelnou součástí značky F. Topič se stalo i prestižní knihkupectví s širokou nabídkou cizojazyčné literatury, zvláště francouzské provenience, ke koupi byly rovněž umělecké předměty a reprodukce výtvarných děl.

Nakladatelství bylo v roce 1913 proměněno ve veřejnou obchodní společnost, společníky Františka Topiče se stala jeho žena a syn Jaroslav, jehož manželka Milada se po válce podílela na řízení firmy.

Po válce byl znovu obnoven Topičův salon (1918–1936; asi 220 výstav), jeho význam se ovšem umenšoval, stejně jako zmiňovaného knihkupectví, jehož činnost v oblasti prodeje a distribuce francouzské literatury byla poškozována obdobným působením státního Orbisu. Opět vycházejí díla českých autorů 70. a 80. let 19. století, ale nakladatelství stagnuje.

Nakladatelství **Fr. Borový** (od založení v roce 1877 do odchodu společníka Alfréda Slavíka roku 1883 pod názvem Slavík a Borový) bylo původně koncipováno jako nakladatelství české vědecké literatury, vycházely zde především obsáhlé přírodovědecké publikace. Po smrti Františka Borového († 1912) přebírá podnik jeho syn František Borový mladší a vydává díla mladé nastupující generace *Almanachu na rok 1914* (roku 1916 zde vychází *Zářivé hlubiny a jiné prosy bratří Čapků*, dva roky nato *Krakonošova zahrada*, roku 1920 *Knih mládí a vzdoru S. K. Neumanna*). Borový se však dostal do finančních potíží a v roce 1922 musel nabídnout věřitelům soudní vyrovnání. Po několikaletých jednáních se v roce 1928 majitelem nakladatelství Fr. Borový stal Jaroslav Stránský, majitel brněnské tiskárny Polygrafia a deníku Lidové noviny. Název nakladatelství zůstal zachován.

Jan Laichter, v letech 1882–1894 pracovník Ottova nakladatelství, získal nakladatelskou koncesi roku 1896 a ve svém nakladatelství **J. Laichter** se soustředil na náročnou společenskovednou literaturu (vydával mj. spisy T. G. Masaryka). Byl dvakrát zvolen předsedou Svazu knihkupců a nakladatelů. Jeho syn František Laichter se již za otce podílel na vedení

nakladatelství, byl stejně jako otec činný ve Svazu a stal se výraznou postavou nakladatelského oboru. Ediční program Laichtrova nakladatelství byl téměř výhradně realizován v knihnicích a neztrácel ze zřetele výchovné poslání české knihy, naučnou literaturu doplňovala i beletrie s důrazem na výrazný myšlenkový obsah.

### 1.1.2 Soukromí nakladatelé

První soukromí nakladatelé, tj. nakladatelé vydávající knihy bez koncese a vlastním nákladem, vycházejí z okruhu *Moderní revue*,<sup>5</sup> jež soustřeďovala příslušníky generace 90. let. Knihovně *Moderní revue* předcházela Vzdělávací bibliotéka K. S. Sokola či Bibliotéka sociálních nauk, následovala ji edice *Symposion* Huga Kosterky, *Moderní bibliotéka* K. H. Hilara a dvě edice Kamilly Neumannové – *Knihy dobrých autorů* a *Čeští autoři*.

Tito soukromí nakladatelé tvoří protipól koncesovaným nakladatelům a jejich konzervativnímu edičnímu programu, jsou pro ně typické pečlivě edičně, redakčně i typograficky připravované tituly. Na obsahovou, ale i formální hodnotu knihy kladou velký důraz, netouží oslovovat široké čtenářské vrstvy a neprahnou ani po laciném úspěchu a zisku. „Kniha všemi svými složkami manifestovala umělecké zaměření i světový názor svých vydavatelů a pro tuto svoji nepokrytou tendenci se po letech stala literárním i výtvarným dokumentem snah svých tvůrců.“<sup>6</sup>

Mezi soukromé nakladatele lze zařadit i nakladatelství družstev, odborných spolků a institucí. Soukromí nakladatelé působili bez koncese, ale oprávněně na základě rakouského tiskového zákona umožňujícího vznik edičních řad, působili v protikladu k nakladatelům koncesovaným, tedy oficiálním.

---

<sup>5</sup> *Moderní revue pro literaturu, umění a život* vycházela v letech 1894–1925 pod vedením Arnošta Procházky. Měla výrazný vliv na celé kulturní dění své doby, orientovala se na moderní evropské ideové a literární proudy. V 90. letech přinášela nonkonformní myšlenky a zcela nové umělecké tendence, zejména symbolismus a dekadenci.

<sup>6</sup> ZACH, Aleš, *Nakladatelské sny dvacátých let*, s. 8.

Po první světové válce se začalo termínu soukromý nakladatel užívat k označení programově vyhraněných nakladatelství, jež ovšem mohla být také držiteli nakladatelské koncese.

### 1.1.3 Nakladatelské podnikání po válce

Během první světové války byla nakladatelská činnost redukována a omezována zásahy rakouské cenzury. Přesto nedošlo k očekávanému poklesu odbytu knih, naopak nastala odbytová konjunktura. Vycházely především reedice a sebrané spisy českých klasiků, které velké nakladatelské domy dotiskovaly na stále méně kvalitní papír.

S koncem války, pádem rakousko-uherské monarchie a vznikem samostatné Československé republiky 28. října 1918 odbytový rozkvět pokračoval. Od konce roku 1918 a po téměř celý rok 1919 vycházela literatura letáková, vzpomínková a příležitostná. František Laichter označil roky 1918 a 1919 za „[...] prchavou konjunkturu, kdy lidé začali pojednou kupovat knihy – většinou bohužel z toho důvodu, že tehdy peníze pozbývaly na ceně a tak kdekdo chváta, aby si na místo bankovek opatřil užitečnější majetek.“<sup>7</sup>

Na zvýšené národní sebevědomí reagovali oficiální nakladatelé opět vydáváním českých klasiků, např. Karolině Světlé vychází v roce 1922 deset románů. Znovunavázání styků se zahraničím znamená nárůst překladové literatury, ale zatím citelně chybí mladá česká próza, roku 1921 bylo vydáno 747 svazků beletrie, ovšem jen 227 původních novinek. Nicméně ceny knih – kvůli inflaci – výrazně rostou, výrobní náklady oproti době před válkou stouply až desetinásobně.

Prudký rozmach nakladatelské činnosti – tak lze stručně vyjádřit dvacátá léta

20. století. Zatímco před válkou, v roce 1913, vyšlo přes 2 300 titulů, po válce v roce 1919 dvojnásobek (4 600 titulů) a roku 1923 již 5 369 titulů.

---

<sup>7</sup> LAICHTER, František, Krise české knihy, č. 4, s. 35.



Nakladatelů bylo v roce 1919 přes 530, o tři roky později (1922) již 826, z toho 200 koncesovaných.

S kvantitou však nepřichází kvalita, čtenáři žádají detektivní a sentimentální romány, populární je mystická a spiritistická četba a kovbojky. Téměř všichni koncesovaní nakladatelé vydávají své knihy ve formě sešitů či brožovaných vydání v nevalné grafické úpravě s barvotiskovými obálkami.

Ve dvacátých letech lze tedy rozdělit nakladatele do tří skupin – oficiální tradiční nakladatelství, která jen obtížně reflektují soudobé umělecké tendence a drží se vydávání starší literatury, firmy nabízející levnou brakovou literaturu a tzv. soukromé nakladatele, kteří úmyslně či bezděčně navazovali na soukromé nakladatele působící od přelomu 19. a 20. století.

## 1.2 **Profesní orgány**

V šedesátých letech 19. století, kdy vznikaly první firmy vydávající českou literaturu, rostla potřeba tyto nakladatelství sdružit. Koncesovaní knihkupci a nakladatelé se povinně museli stát členy grémia, živnostenské organizace, která byla ustavena na územním základě a celostátně sdružena v Grémiu knihkupců a nakladatelů v Praze. Grémia však nemohla regulovat knižní výrobu ani vztah nakladatele a knihkupce.

Na prvním sjezdu českých knihkupců a nakladatelů (17. května 1878) navázali Ferdinand Dattel, Jan Otto a F. A. Urbánek na neúspěšný pokus F. A. Urbánka z roku 1871 a vypracovali návrh stanov Spolku českých knihkupců a nakladatelů, které byly schváleny na ustavující valné hromadě 2. listopadu 1879 v pražské Umělecké besedě.

Součástí Spolku českých knihkupců a nakladatelů (dále jen Spolek) byla také od roku 1918 distribuční firma s názvem Obchodní družstvo českých knihkupců, v roce 1920 zahájila činnost Záložna knihkupců a nakladatelů. Roku 1919 došlo ke změně názvu Spolku na Spolek knihkupců a nakladatelů Československé republiky a rozšíření působnosti i na Slovensko a Podkarpatskou Rus. Další změna názvu následovala v roce

1924 – Svaz knihkupců a nakladatelů Československé republiky (dále jen Svaz). Počet členů výrazně stoupal, roku 1913 měl Spolek 322 členů, roku 1919

443 členů, roku 1922 645 členů, roku 1926 791 členů.

Svaz vydával také několik periodik – po roce 1918 to byl interní *Knihkupecký oznamovatel*, od roku 1924 pod názvem *Československý knihkupec*, úlohu čtenářského propagačního titulu plnily *Literární rozhledy* (v roce 1932 vycházely jako *Rozhledy*, poté navázaly *Rozhledy po literatuře a umění*).

Po první světové válce Spolek, resp. Svaz podporoval zachovat koncesi jako podmínku ke knihkupecké a nakladatelské živnosti a žádal zpřísnění jejího udělování, ostře vystupoval proti podporování nakladatelství státem,<sup>8</sup> proti soukromým nakladatelům a proti prodeji knih mimo koncesovaná knihkupectví (v papírnictvích, trafikách apod.). Kulturní, společenské, propagační a odborné publikační aktivity se prosazovaly jen velmi zvolna. Hlavním cílem Svazu bylo řešit obchodní spory mezi jednotlivými firmami a chránit stávající nakladatelství před mladou konkurencí. Proti této politice vystoupilo volné sdružení nakladatelských firem – Klub moderních nakladatelů Kmen.

### 1.3 **Situace v českém nakladatelském podnikání od poloviny 20. let 20. století do roku 1934**

Od poloviny 20. let se začíná mluvit o nadprodukcí literatury. Výrazně zazníval zejména hlas Františka Laichtera, který několika články zahájil rozsáhlé debaty o krizi české knihy, o krizi v odbytu. Kritizoval nízké knižní náklady,<sup>9</sup> taktiku „od každého autora trochu“, která budí zdání, že se nakladatelskému podnikání dobře daří a že u nás může vyjít prakticky vše, nekvalifikované knihkupce, vypisování různých slev na knihy konkrétních nakladatelství či nové obálky u starších

---

<sup>8</sup> V té době působila v Československu dvě státní nakladatelství, Orbis a Státní nakladatelství, do roku 1920 pod názvem c. k. školní knihosklad.

<sup>9</sup> Např. průměrný náklad románové novinky činil u kmenistických firem asi dva tisíce výtisků.

titulů, které je mají vrátit na pulty knihkupectví, upozorňuje také na zpomalování vydávání náročnější literatury.<sup>10</sup> Za jednu z nejvážnějších příčin krize považuje odliv drobné inteligence, pro niž je kniha nyní příliš drahá a jež peněžní reformou přišla o veškeré úspory. Drobnou inteligenci navíc nahradila „poválečná pakultura“, kterou kniha nezajímá a peníze utrácí za požitky (módu, lahůdky, alkohol). A neopominutelný je vpád nakladatelství vydávajících brak.<sup>11</sup>

### 1.3.1 Týden české knihy a knihy zdarma

Pod tlakem Kmene uspořádal Svaz Týden české knihy (20.–27. března 1927). Tato první oborová akce byla zacílena na spolupráci spisovatelů, nakladatelů a knihkupců. Zahájena byla druhým sjezdem knihkupců a nakladatelů z celé republiky (19.–21. března 1927.) Výsledkem Sjezdu byly čtyři rezoluce, které lze shrnout do následujících hesel: více prostoru pro knihy v tisku i časopisech a kvalitní literární redaktory, levnější inzerci, upřednostňování původních knih před překlady, obrázkové knihy pro nejmenší pouze v češtině, vkusná úprava knihy, boj proti prodeji knih v papírnictvích a trafikách, apel na knihovníky, aby upřednostňovali české knihy a kupovali je u místních knihkupců, omezit nakladatelskou nadprodukcí a udělování knihkupeckých a nakladatelských koncesí, rozsáhleji spolupracovat s rozhlasem a biografy. Dlužno podotknout, že většina požadavků zůstala nesplněna.

Součástí Týdne české knihy byla také knižní výstava, která byla vzhledem k nedostatku vhodných prostor umístěna do Topičova domu na Národní třídě. Výstava měla část retrospektivní a propagační, rozvržena byla do pěti hlavních oddílů<sup>12</sup> a vystavovány byly jen knihy českých autorů. Navštívilo ji 25 tisíc lidí.

---

<sup>10</sup> LAICHTER, František, Krise české knihy, č. 3, s. 21–23.

<sup>11</sup> LAICHTER, František, Krise české knihy, č. 4, s. 34–35.

<sup>12</sup> Pět hlavních oddílů – České obrození, Pantheon, Krásná kniha (včetně bibliofilských tisků), Knihy pro mládež, Výkvět české literatury původní – doplňovaly výstavky jednotlivých nakladatelství a lite-rární dílo prezidenta T. G. Masaryka.

Nepříznivou situaci v odbytu prohloubily i tzv. knihy zdarma. Na jaře roku 1927 se v denním tisku začaly objevovat inzeráty nabízející zdarma knihy klasiků světové literatury (např. Alexandra Dumase a Charlese Dickense; později také Jana Nerudy či Františka Palackého). Zahraniční firmy Guttenberg, Henning Franzen, Reiss a Radsitz inzerovaly knihy zdarma, odběratel hradil pouze balné a poštovní výlohy. Jednalo se však o rafinovaný způsob, jak si zákazník zavázat k odběru spisů, které by si za běžných okolností nekoupili a které vyšly v porovnání s knihami nabízenými českými knihkupci nakonec mnohem draž. Tyto firmy vydávaly volná díla v anonymních nekvalitních překladech, často neuměle zkrácená a redakčně odbytá a nebylo pochyb, že cílem těchto podnikatelů byl pouze zisk.<sup>13</sup>

Klub moderních nakladatelů na vzniklou situaci reaguje obsáhlým prohlášením z prosince 1927: „Nakladatelé, sdružení v Kmeni, vydávají knihy z větší části původní a snaží se dobře platiti autorům. Nepokládají za zásluhu slušné honoráře, ale jsou přesvědčeni, že kdyby nebylo nových děl, která vydávají a uvádějí na trh, že by nebylo pokroku. Konají průkopnické práce obětavě, neznámá jména činí známými. Na jednu knihu obchodně úspěšnou, vydají 3 až 5 knih, které leží ve skladištích, ale o kterých přece nelze říci, že by byly zbytečně vydány. [...] uvažují o knihách, které mají býti přeloženy, a snaží se vydávati pouze základní díla, jichž užitečnost je nad všechny pochyby. Překlady zadávají skutečným překladatelům, kteří dovedou vystihnouti zvláštnosti originálu [...] Protože vydávají většinou nové knihy žijících autorů, platí do ciziny i honoráře. [...] Téměř každý z českých nakladatelů vydává levnou lidovou edici, které však namnoze veřejnost ani nezná. Protože tisknou na slušných papírech, dávají knihám dobrou grafickou úpravu, zaměstnávají kvalifikovaný personál, nemohou dávat knihy zdarma. Ale cena těchto lidových edicí, přihlížíme-li k obsahu, vyrovná se ba i předčí pochybné akce knihy zdarma. [...] maximální počet populární a dobré knihy činí u nás 10 000. Většina knih vydává se v 1 000 a 2 000

---

<sup>13</sup> Podobné problémy měli i němečtí nakladatelé, tam však byly firmy odsouzeny pro nekalou soutěž; v Československu byl zákon o nekalé soutěži teprve připravován.

výtiscích [...] ‚Knihy zdarma‘ zbytečné, špatné a drahé pro svůj obsah i formu, jsou vážným nebezpečím pro dobrou českou knihu původní i přeloženou. Zасыcují čtenáře nekritické, kteří by po čase byli vychováni pro dobrou knihu, znemožňují dobrá a kritická vydání mnohých autorů na dlouhou řadu let, ubírají půdy původním knihám, ochuzují beztak malou finanční rezervu malých lidí pro dobrou knihu. Radostný vzrůst české poesie a prózy, naděje kladené do české typografie budou zničeny, podaří-li se parazitům české kultury rozmnožovat knihy zdarma.“<sup>14</sup>

### 1.3.2 Vyvrcholení krize

Knižní nadprodukce, postupné znehodnocování skladových zásob i celosvětová hospodářská krize se výrazněji projeví v roce 1930. Na podzim snížilo Ottovo nakladatelství ceny u asi devíti set svých titulů o 75 až 80 procent. K tzv. snižovačkám se připojily i firmy Česká grafická Unie, Topič, Šolc a Šimáček. Sice zlevnily knihy, které již několik let ležely ve skladech, ale další vlna výprodejů na sebe nenechala dlouho čekat a přinesla výrazné slevy i nedávno vydaných titulů. Nakladatelé sdružení v Kmeni vydali před Vánocemi 1930 prohlášení, v němž oznamují, že ceny jejich knih a hudebnin v dohledné budoucnosti nebudou měněny a že stávající ceny odpovídají trvalým hodnotám těchto knih po stránce obsahové i řemeslné.<sup>15</sup> Přesto již v roce 1932 kmenistické firmy Borový, Kuncíř, Petr a Kvasnička a Hampl zřídili Českou expedici ve Spálené ulici v Praze, prodejnu, v níž nabízeli své knihy za výrazně nižší ceny na splátky. Jiní nakladatelé volili formu odprodeje zbytků nákladů nebo částí skladů mimostavovským podnikům, které velkou reklamou lákaly ke koupi za nižší ceny, než za jaké se ještě tytéž tituly prodávaly v knihkupectvích.

Snižovačky slavily zpočátku úspěch, později jen po pronikavé reklamě, nicméně jejich dopad na knižní trh byl výrazný. Společnost totiž nabyla

---

<sup>14</sup> Českým čtenářům!, s. 305.

<sup>15</sup> Viz příloha B.

dojmu, že kniha celkově zlevnila, tudíž i knihkupci byli nuceni poskytovat slevy nebo prodávat i nové knihy za antikvární ceny.

V roce 1929, jenž je považován za počátek všeobecné hospodářské krize, vyšlo v Československu 5 606 titulů. Následující rok je ještě ve znamení nárůstu (6 008 titulů), krize se v počtu vydaných publikací odrážela v letech 1931–1933, kdy jejich množství klesá (1931 – 5 850 titulů, 1932 – 5 368, 1933 – 5 329 vydaných knih). V roce 1934 je opět zaznamenán nárůst produkce (5 849 titulů)<sup>16</sup> a situace v českém nakladatelském podnikání se začíná stabilizovat. Některá nakladatelství zanikla (Aventinum), jiná byla nucena pozastavit svou činnost (Ladislav Kuncíř) a vý-znamnější podíl na trhu získávají kapitálově silné podniky spojené s politickými stranami (Melantrich).

---

<sup>16</sup> GOLUB, Ilja, *Knihy v době krise*, s. 6.

## 2 Vznik Kmene a jeho členové

*„V r. 1924 a 1925 navštěvoval mě v knihkupectví ve Voršilské ulici nakladatel Václav Petr, který rovněž tou dobou zahájil svoji nakladatelskou činnost. Oba jsme měli stejné bolesti, hovořovali jsme o situaci nastupujících mladých nakladatelů a rovněž o celkové situaci ve Svazu knihkupců a nakladatelů. Samozřejmě, staří nakladatelé hájili své zájmy a chovali nedůvěru k nám, kteří jsme přicházeli a časem projevovali nespokojenost se stávajícími poměry. Navrhl jsem kolegu Petrovi, že by bylo vhodné ustavit nějaký klub, který by naše společné zájmy hájil, který by také před širší veřejností naše snahy propagoval. Rozhodli jsme se pozvat k poradě nastupující mladé nakladatele, ale také ze starších F. Borového, jehož jsme si pro jeho objevnou práci zvláště v době první světové války vážili, a Jana Štence, který stranou všeho spolkového dění vydával díla nemající konkurence. Uvažovali jsme i o takzvaných ‚soukromých‘ nakladatelích, jako byl Alois Dyk, Karel Janský a Spolek českých bibliofilů, bez nichž by podobný klub byl jen torzem. Na schůzi do restaurace v Celetné ulici se sešlo na první pozvání asi 20 účastníků. Sešli jsme se několikrát, vždy za mého řízení jako svolavatele. Hovořilo se o všech problémech a konečným výsledkem bylo založení klubu moderních nakladatelů Kmen. Toto jméno dal do vínku nakladatel F. Borový. Jméno Kmen neslo 5 ročníků revue Borovým vydávané a proslavené jmény obou redaktorů F. X. Šaldy a S. K. Neumanna. Jméno, které také seskupené členy zavazovalo.“*

Ladislav

Kuncíř<sup>17</sup>

### 2.1 Vznik Klubu moderních nakladatelů Kmen

Mladí čeští nakladatelé byli velmi nespokojeni s aktivitami a orientací Svazu českých knihkupců a nakladatelů, který byl řízen značně konzervativním způsobem. Před samotným založením Kmene se na popud

<sup>17</sup> KUNCÍŘ, Ladislav, *Život pro knihu*, s. 132–133.

Ladislava Kuncíře a Václava Petra scházelo několik nakladatelů (B. M. Klika, Karel Janský, Arnošt Kvasnička, Jaroslav Hampel a Otakar Štorch-Marien) u Václava Petra v zahradním domku v dnešní Opletalově ulici 27. Z diskusí o stávající situaci postupem času vykristalovala myšlenka založit volné sdružení, klub, jenž by hájil jejich zájmy a na veřejnosti propagoval jejich snahy o zvyšování knižní kultury.

Asi dvacet nakladatelů se pak několikrát sešlo v restauraci Tunel v Celetné ulici a pod programové prohlášení se podepsalo 23 nakladatelů. Zastoupeny byly nastupující nakladatelské obchodní firmy, ale i nakladatelé, kteří se vydávání knih věnovali vedle svého hlavního povolání, bez většího zájmu o zisk. Název *Kmen*, který navrhl František Borový, v sobě obsáhl zkratku pro Klub moderních nakladatelů, ale také návaznost ke stejnojmennému časopisu *Kmen*, který vycházel v letech 1917–1922 pod vedením F. X. Šaldy a S. K. Neumanna.

Na valné hromadě Svazu 23. března 1926 oznámili počátek své činnosti: „Podepsaní nakladatelé pokládají si za čest oznámiti valné hromadě Svazu knihkupcův

a nakladatelů čes. rep., že se ustavili v Klub moderních nakladatelů ‚Kmen‘, sdružující vydavatele dobrých a krásných knih, propagující interně i veřejně ideové a umělecké zásady svých členů. V Klubu uskutečňuje se snaha Svazu knihkupcův a nakladatelů čes. rep., spolupracovati i s dosavadními nečleny Svazu, pokud jsou vydavateli krásné a hodnotné literatury, neboť Klub, založený na směrnicích ideových, nemůže samozřejmě tyto přehlížeti.

V kolegiální úctě: Aventinum (Dr. Ot. Štorch-Marien), F. Borový, L. Bradáč, Čin, Družstevní práce, A. Dyk, Hyperion (K. Janský), B. M. Klika, L. Kuncíř, Kvasnička

a Hampel, S. V. U. Mánes, St. Minařík, K. Neumannová, Arthur Novák, Fr. Obzina, Odeon (J. Fromek), V. Petr, Spolek českých bibliofilů, A. Srdce, F. Svoboda, Symposion (Dr. R. Škeřík), J. Šterc, Umělecká Beseda.“<sup>18</sup>

---

<sup>18</sup> Zázpis o řádné valné hromadě Svazu knihkupcův a nakladatelů československé republiky v Praze dne 23. března 1926, s. 134.



Kmenisté rovněž sestavili kandidátní listinu a navrhli, aby do nakladatelského odboru místo oficiálně kandidovaných Aloise Hynka, Rostislava Řivnáče, Antonína Svěceného a dr. Tomáše byli zvoleni František Borový, Bohumil Přikryl za Čin, Václav Petr a Alois Srdce. Otakar Štorch-Marien prohlásil, že kandidátka Kmene není žádnou demonstrací nebo opozicí, vedle tří firem organizovaných ve svazu se seskupilo dvacet neorganizovaných, které žádají o spoluúčast v rozhodování nakladatelského odboru. Přítomné ujistil, že Kmen nepodceňuje význam tzv. oficiálních nakladatelství, např. Laichterovo je krásným vzorem a příkladem, a že Kmen také uznává fundamentální význam ediční činnosti Ottova či Šimáčkova nakladatelství. Ve volbě kandidátka Kmene neuspěla.<sup>19</sup>

I přes tento první nezdar získali členové Kmene postupem času ve Svazu významné funkce, např. Otakar Štorch-Marien se stal předsedou nakladatelského odboru a v roce 1930 byl zvolen předsedou Svazu.

## 2.2 Programové prohlášení

Před širokou veřejností vystoupil Klub moderních nakladatelů prostřednictvím programového prohlášení datovaného 6. dubna 1926, které koncipoval Otakar Štorch-Marien.

„Oznamujeme českým čtenářům, že byl v Praze založen Klub moderních nakladatelů ‚Kmen‘. Sdružuje vydavatele krásných a dobrých knih a opírá se o ideové programy svých členů, chtějících ztotožniti zájem opravdové knižní kultury s produkty své práce. Klub Kmen bude cele sloužiti nekompromisnímu umění, jak slovesnému, tak výtvarnému. Chce vzájemností opřítí ideové jedince tam, kde se toho ukáže potřeba. Členové v klubu sdružení nespokojí se ovšem snad jen motivy interními, nýbrž založí svůj postup na co nejširší basi veřejné.

---

<sup>19</sup> Zápis o řádné valné hromadě Svazu knihkupcův a nakladatelů československé republiky v Praze dne 23. března 1926, s. 129-136.

Jsme si vědomi toho, co jsme dali již české knižní kultuře. Jsme si vědomi i toho, co jí máme, můžeme a chceme dáti. Máme již na co poukázati. Nemluvíme nepravdu, ani se nevychloubáme, konstatujeme-li, že ohnisko nejvyššího umění českého i evrop-ského dnešku je v našich edicích. Toto vědomí je ovšem přísným závazkem a čestnou povinností pro zítřek.

Přes mnohou nepřízeň, jíž jsme vystaveni ve vztahu k tak zv. oficielním firmám, jejichž hodnoty a zásluhy, získané po většině prací ne dneškem podnícenou, uznale kvitujeme, přes to, že náš poměr k některým knihkupcům, pokud jsou jen prodavači knih, je nesnadný a mnohdy i trýznivý, přes to, že náš vztah ke konservativnějším čtenářům je teprve na úvodní cestě, nemáme obav o výsledky svých snah, neboť nás spojuje s knihou nejen zájem hmoty, ale i větší zájem ducha. Dělí-li kritika a většina kulturní veřejnosti české nakladatele na tři směry, a sice na oficielní tradicionelní firmy, nemající vztahu k uměleckému dnešku a předkládající čtenářům díla starších autorů, dále na nakladatele bezcenných nebo i špatných knih, jež chceme svou činností vydatně potlačovati, pak hlásíme se spontánně do skupiny třetí, často nazývané veřejností nakladateli soukromými, přes to, že její největší část tvoří nakladatelé koncesovaní. Přijímáme však rádi tento přívlastek, neboť víme, že jsme navázali svojí nakladatelskou činností na začátky obrozené české knihy z let 1900-1914.

Přivedli jsme k výtvarné spolupráci téměř všechny české umělce, upravili jsme poměr spisovatele k nakladateli v duchu doby a pokládáme náš poměr ke knize za tvůrčí, neboť naším programem je krásná kniha, a neústupnost, jedná-li se o její uplatnění. Přejeme si udržeti si a upevniti vůdčí místo v českém knižním umění, místo, jež nám bylo potvrzeno i znamenitým úspěchem na loňské mezinárodní pařížské výstavě, kde naše knihy získávají Československu prestiže a pověsti, co se úrovně ediční práce týče - vskutku prvotřídní.

Jsme národní, ale chceme býti v nejlepším slova smyslu světovými. Chceme býti mostem mezi kulturou domácí i cizí a s krásnou knihou ve štítě uplatniti se všude tam, kde jde o pravou kulturu.

Máme ctižádost, aby se s námi počítalo.

Kulturně orientovaná a směřodatná veřejnost kritická i tvůrčí, knihkupecká i čtenářská, půjde jistě s námi, neboť pozná z naší práce, že pravda je naše.

V Praze dne 6. dubna 1926.

Aventinum (Dr. Ot. Štorch-Marien), F. Borový, L. Bradáč, Čin, Družstevní práce,

A. Dyk, Hyperion (K. Jánský), B. M. Klika, L. Kuncíř, Kvasnička a Hampl, S. U. V. Mánes, St. Minařík, K. Neumannová, Arthur Novák, F. Obzina, Odeon (J. Fromek),

V. Petr, Spolek českých bibliofilů, A. Srdce, F. Svoboda, Symposion (Dr. R. Škeřík),

J. Štenc, Výtvarný odbor Umělecké Besedy.<sup>20</sup>

Mírně pozměněný text programového prohlášení (viz příloha A), s apelem na redaktory kulturních rubrik denních listů, obdrželi hosté na večeři 26. dubna. „Slavnostní večer na počest zástupců tisku uspořádal dne 26. dubna t. r. v Sladkovského síni Obecního domu klub moderních nakladatelů ‚Kmen‘. Oficiálně zúčastnili se večera zástupce ministra školství a národní osvěty pan dr. Mojžíš-Lom, primátor hlav. města Prahy pan dr. K. Baxa, dále pánové dr. Volf za Národní Museum, dr. Thon za Městskou knihovnu, dr. K. Čapek za Pen-klub, rektor arch. P. Janák za Svaz čs. divadla, dr. Dolenský za Spolek čs. knihovníků a prof. V. H. Brun-ner. Pan president republiky dal tlumočiti svoje sympatie a pozdrav klubu. Delegovaný zástupce presidentův tajemník p. V. K. Krach se pro neodkladnou záležitost omluvil. Projevy sympatie zaslali: Masarykův lidovýchovný ústav, Svaz čs. Díla, dr. Hanuš Jelínek za Mezinárodní konfederaci duševních pracovníků a prof. dr. Arne Novák. Za žurnalisty byli přítomni: pí Pujmannová-Hennerová, pánové: min. rada J. Vodák, dr. Rutte, Ed. Bass, F. V. Krejčí, Ant. Veselý, A. Laurin, F. Sekanina, J. Kopta, J. Hora, Dr. J. Doležal a J. Scheinost. Večer zahájil uvítáním přítomných předseda klubu kol. F. Borový, který ve své řeči zdůraznil

<sup>20</sup> Prohlášení Kmene, klubu moderních nakladatelů, s. 106.

důležitost spolupráce s knihkupci. Ku konci večera osvětlil moderní snahy ediční v programové řeči místopředseda klubu kol. Lad. Kuncíř. Apel na žurnalisty učinil jednatel kol. dr. O. Štorch-Marien, který vyzvedl nutnost spolupráce kritika a nakladatele ku pro-spěchu dobré knihy. Za žurnalisty odpověděl srdečně red. F. V. Krejčí a dr. M. Rutte. Týž zvláště poukázal na nutnost obchodní zdatnosti nakladatelovy, který jen při obchodní prosperitě může se cele dáti do služeb nekompromisního umění. O srdečné atmosféře večera, který znamenitě přispěl k utužení přátelského poměru mezi žurnalisty a nakladatelstvem, svědčí okolnost, že hosté vytrvali v družné zábavě až do ukončení. Skvělý úspěch tohoto večera byl znamenitým počátkem veřejného vystoupení klubu, jenž ke prospěchu české knihy a pro její propagaci připravuje další podniky, kterými bude soustavně připravovati veřejnost s kulturním dílem českého nakladatelstva a knihkupectva.“<sup>21</sup>

### 2.3 Členové Kmene

Značka Kmene se stala v nakladatelském podnikání synonymem pro vysokou kvalitu, a tak do Klubu moderních nakladatelů vstupovala řada dalších podniků, které se ztotožňovaly s jeho programovým prohlášením. Během 20. let se členem Kmene stala Hudební matice Umělecké besedy, kladenský Svatopluk Klír, Müller a spol. z Turnova, Plamja, Průlom Pavla Prokopa, Karel Reichl, Sbor pro postavení pomníku B. Smetanovi, Typografie, Vlastimil Vokolek z Pardubic a Vladimír Žikeš.

Někteří členové naopak z Klubu moderních nakladatelů v průběhu 20. let vystoupili – Stanislav Minařík, Arthur Novák, František Svoboda a Jan Štenc.

V roce 1931 rozšířil řady Kmene pražský Adolf Synek, přerovský Bohuslav Durych

a brněnské nakladatelství Atlantis J. V. Pojera, roku 1930 nebylo mezi členy Kmene uváděno nakladatelství Ludvíka Bradáče, téhož roku

---

<sup>21</sup> [Slavnostní večer na počest zástupců tisku], s. 174.

vystoupilo nakladatelství Odeon, o rok později Průlom. V lednu 1934 bylo z Klubu moderních nakladatelů vyloučeno nakladatelství Aventinum.

Signatáři prohlášení z 6. dubna 1926:

### **Aventinum (Dr. Ot. Štorch-Marien)**

Nakladatelství s velmi širokým a ambiciózním programem založené roku 1919 Otakarem Štorchem-Mariem. Vydávalo kvalitní českou i světovou moderní literaturu, několik kulturních časopisů a revuí, vytvořilo si širokou základnu špičkových spolupracovníků. Jeho širší kulturní působení se odráželo i v programu Aventinské mansardy. V době hospodářské krize se nakladatelství potýkalo s výraznými finančními potížemi a v listopadu roku 1934 zaniklo.

### **F. Borový**

Nakladatelství vzniklo roku 1877. Po první světové válce vydávalo soudobou českou poezii i prózu a také několik časopisů, kvůli finančním potížím jej syn zakladatele František Borový ml. prodal roku 1928 Jaroslavu Stránskému, který zachoval původní název firmy. Fr. Borový vydával zejména českou tvorbu včetně sebraných spisů jednotlivých autorů. V roce 1932 spolu s nakladatelstvími Kvasnička a Hampl, Kuncíř a Petr založil Českou expedici, kde na splátky prodávali zlevněné knihy.

### **L. Bradáč**

Ludvík Bradáč započal nakladatelskou činnost v rámci svého uměleckého knihařství v roce 1910. Jeho kmenoví autoři byli spojeni s Moderní revue, od poloviny 20. let se produkce nakladatelství orientovala převážně na bibliofily a sběratele a doplňovala ji periodika věnovaná knižní kultuře (*Knihomil* a *Knihomol*). Roku 1927 Ludvík Bradáč prakticky svou nakladatelskou činnost ukončil, od roku 1930 již nebyl uváděn mezi členy Kmene.

### **Čin**

Plný název toho nakladatelství založeného roku 1920 byl Čin – tiskové a nakladatelské družstvo československých legionářů v Praze, z. s. s r. o. Počet členů se pohyboval kolem dvou set. Čin akcentoval výchovný charakter literatury, jeho ediční program byl poměrně široký, ale zároveň vyhraněný: vydával vzdělávací a užitkové publikace, literaturu o národní a demokratické revoluci i kvalitní detektivky.

### **Družstevní práce**

Nakladatelství založené na myšlence družstevního, nikoli soukromého podnikání v roce 1922. Knihy byly prodávány přímo členům bez účasti knihkupců, a byly tedy levnější. V roce svého založení mělo družstvo 300 členů, jejich počet prudce rostl (např. roku 1930 měla DP již deset tisíc členů). Družstevní práce vydávala současnou i klasickou domácí i světovou beletrii, slovenskou publikovala ve slovenštině. Díky výborným výtvarníkům a typografům vynikaly knihy z DP výtečnou úpravou.

### **A. Dyk**

Smíchovské nakladatelství bibliofilů, souborů grafických listů a uměleckých pohlednic Emporium založil roku 1917 bankovní úředník Alois Dyk. Emporium je výrazně spjata s tvorbou grafika Jana Konůpka, který ilustroval až na výjimky všechny Dykovy knihy, navrhoval knižní obálky a byl autorem výtvarné podoby nakladatelství Emporium. Alois Dyk okrajově vydával drobnější původní i překladačskou krásnou literaturu, těžiště jeho nakladatelské aktivity však spočívalo ve výtvarném umění.

### **Hyperion (K. Jánský)**

Karel Jánský již v roce 1910 založil nakladatelství Člun, jehož jednou z edic byla knižnice Hyperion. Po válce Karel Jánský svou nakladatelskou činnost obnovil a od 20. let užíval názvu Hyperion pro celé nakladatelství. Od roku 1922 přebírala podnik Jánského manželka Erna, která v roce 1929 získala

samostatnou nakladatelskou koncesi. Hyperion vydával zejména komentovanou literaturu máchovského okruhu, díla obrozenecká a starší české písemnictví, také bibliofilsky vypravené knihy současných českých básníků.

### **B. M. Klika**

Břetislav Maria Klika nazval své nakladatelství, které založil roku 1917, Zátíší, Knihy srdce i ducha. Bylo zaměřeno na vydávání hodnotné divadelní literatury. Edice divadelních her, operních a baletních libret byly opatřeny poznámkovým aparátem, další knižnice byly věnovány poezii či severské beletrii. Publikace ve výborné výtvarné úpravě doplňovala sbírka uměleckých pohlednic Listí. V polovině 20. let se firma dostala do finančních potíží, od roku 1928 se stala komisionářem Družstevní práce a samostatnou nakladatelskou činnost neprovozovala.

### **L. Kuncíř**

V roce 1923 založil své nakladatelství Ladislav Kuncíř. Vycházel z okruhu vydavatelství Družstvo přátel Studia (DPS), které zaniklo a následně se změnilo na společnost Rozmach, již Ladislav Kuncíř řídil s Antonínem Střížem. Značku DPS ovšem Kuncíř používal pro své knihy až do roku 1925. Orientoval se obzvláště na katolické autory české i světové (kmenovým autorem byl Jaroslav Durych), vydával středověkou, barokní, obrozenskou i soudobou tvorbu, literaturu historickou, filozofickou a také teologickou. Činnost nakladatelství byla v roce 1934 na dvě léta přerušena.

### **Kvasnička a Hampl**

Arnošt Kvasnička a Jaroslav Hampl začali vydávat knihy již roku 1918, nakladatelská koncese pro firmu Kvasnička a Hampl byla udělena v roce 1923.

Své autory i spolupracovníky si pečlivě vybírali, stejně pečlivě dohlíželi na výtvarnou a

grafickou úpravu knih. Vydávali zejména sebrané spisy klasiků, soudobou překladovou beletrii a jazykové slovníky a příručky.

### **S. U. V. Mánes<sup>22</sup>**

Spolek výtvarných umělců Mánes byl založen roku 1887. Kromě časopisů *Volné směry* a *Styl* založil roku 1905 také vlastní knižní edice. Mánes vydával katalogy k výstavám, obsáhlé monografie věnované osobnostem českého výtvarnictví, politiky, literatury, historie, ale i beletrii, eseje či dílo Otokara Březiny. V druhé polovině 30. let edičně spolupracoval s nakladatelstvím Melantrich.

### **St. Minařík**

Stanislav Minařík, překladatel z ruštiny a polštiny, se nakladatelské činnosti začal věnovat po válce, působil na pražském Smíchově. Produkce jeho nakladatelství souvisela s kulturním měsíčníkem *Země* (proto bylo občas nakladatelství St. Minařík inzerováno i pod názvem Nakladatelství Země) a s Minaříkovou orientací na ruskou literaturu. Od roku 1924 spolupracoval s nakladatelstvím Kvasnička a Hampl, jemuž prodal svůj sklad a postoupil své dosavadní edice, nové edice vydával i následně pod svým jménem. Z Kmene vystoupil v průběhu 20. let.

### **K. Neumannová**

Kamilla Neumannová založila roku 1905 edici *Knihy dobrých autorů*, překladovou knižnici na principu subskripce. Název edice byl později vnímán jako název celého nakladatelství. Kamilla Neumannová úzce spolupracovala s okruhem *Moderní revue*, zvl. s Arnoštem Procházkou. Po jeho smrti v roce 1925 se Kamilla Neumannová pokusila najít nový ediční směr i nový okruh čtenářů, bohužel neuspěla a roku 1931 svou

---

<sup>22</sup> Název také uváděn jako S. V. U. Manes, kolísala jak kvantita samohlásky a, tak pořadí písmen U a V ve zkratce.



vydavatelskou činnost ukončila. Členství v Kmeni bylo spíše výrazem úcty zakladatelů k jejímu předválečnému působení.

### **Arthur Novák**

Nakladatelství vydávající grafická alba a bibliofilské tisky založil Arthur Novák roku 1916. V letech 1922–1930 vydával bibliofilie v edici Novákova stovka (k prodeji bylo sto výtisků), knihám s knihovědnou tematikou byla určena knižnice *Knihy o knihách*. Ediční plán nakladatelství doplňovala i klasická díla české literatury a časopis *Vitrinka na krásné knihy, vazby a jiné hezké věci*. Roku 1928 Arthur Novák z Kmene vystoupil.

### **F. Obzina**

František Obzina založil svou vyškovskou tiskárnu roku 1904. Tiskl pro Jana Floriana, který byl znám svými vysokými nároky na provedení tisku, což Františku Obzinovi získalo jméno i u pražských nakladatelů (nejdříve u něj tiskl Alois Srdce a Aventinum). Nakladatelskou činnost zahájil rokem 1923. Ediční program byl nevyhraněný, vycházely zde díla známých spisovatelů i básnické prvotiny, přírodovědná literatura či zábavné romány. Roku 1927 František Obzina zemřel, ale vynikající úroveň tiskařské práce se jeho dědicům podařilo udržet.

### **Odeon (J. Fromek)**

Nakladatelství Jana Fromka, založené roku 1924, se zpočátku orientovalo výhradně na díla umělců sdružených v Devětsilu a výrazně jej ovlivňoval Karel Teige. V roce 1927 zahájil Jan Fromek vydávání prestižního, leč vysoce ztrátového díla Marcela Prousta a časopisu *ReD*. Rozpad Devětsilu, názorové neshody mezi spolupracovníky a finanční potíže vedly k omezení produkce, ediční program po roce 1931 tvořila překladová sovětská beletrie a komunistická publicistika. Odeon z Kmene vstoupil v roce 1930.

## **Orbis**<sup>23</sup>

Tiskařská, nakladatelská a novinářská společnost akciová Orbis byla založena z podnětu ministerstva zahraničních věcí roku 1921. Ve dvacátých letech vybudoval Orbis vlastní tiskárnu, zakládal prodejny na nádražích, distribuoval zahraniční tisk. Orbis především vydával cizojazyčnou informační literaturu o ČSR, pro český trh byla určena literatura literárněvědná, politická, historická, sociologická, cestopisná, původní i přeložená.

## **V. Petr**

Václav Petr zpočátku řídil své nakladatelství, založené roku 1921, spolu se svým přítelem K. Tvrdým, rok nato se osamostatnil. Jeho programem se stalo vydávání moderní překladové literatury a tvorby nejmladších českých autorů, zejména díla Jiřího Wolкера. Václav Petr působil jako představitel Kmene i ve vysokých funkcích Svazu.

## **Spolek českých bibliofilů**

Spolek českých bibliofilů byl založen roku 1908. Vydával především díla českých autorů, ve dvacátých a třicátých letech např. Karla Čapka, Josefa Kajetána Tyla či T. G. Masaryka. Spolupracoval s vynikajícími grafiky, typografy a ilustrátory a svou činností inspiroval i další nakladatelství.

## **A. Srdce**

Alois Srdce ml. po svém otci zdědil vynikající pražské knihkupectví a v roce 1918 k němu připojil i nakladatelství. Zpočátku se inspiroval okruhem Moderní revue a činností Josefa Floriana, od dvacátých let se orientoval převážně na

---

<sup>23</sup> Nakladatelství Orbis není zmiňováno v prohlášení z 6. dubna 1926, nicméně figuruje v prohlášení z 26. dubna téhož roku. Z tohoto důvodu jej uvádím i v tomto přehledu.

současnou poezii a divadelní esejistiku, od třicátých let na humoristickou prózu. Jeho knihy vynikaly výbornou typografickou úpravou. Alois Srdce se velmi aktivně účastnil profesního života, mimo Kmen působil také ve Svazu a Grémiu knihkupců a nakladatelů pražských.

## **F. Svoboda**

Roku 1920 založil v pražských Nuslích své nakladatelství František Svoboda. Vydával populární příručky zejména z přírodovědných oborů, alba původní grafiky i beletrii doplněnou výzdobou mladých grafiků. V závěru roku 1928 ohlásilo nakladatelství vyrovnání, které bylo následujícího roku ukončeno, ve třicátých letech se František Svoboda věnoval obchodu s uměleckou grafikou a antikvariátu, roku 1933 nakladatelskou činnost ukončil. V Kmeni působil do konce 20. let.

## **Symposion (Dr. R. Škeřík)**

Ještě jako student zubního lékařství zahájil roku 1921 svou nakladatelskou činnost Rudolf Škeřík. Vydával zvláště beletrii, esejistiku a životopisy ve vynikajících překladech, ale i původní českou soudobou literaturu. Velký důraz kladl na výtvarnou podobu knih, které nesly rysy bibliofilů. Distribuci svých titulů založil na přímém prodeji. Po celou dobu svého nakladatelského působení provozoval praxi zubního lékaře.

## **J. Štenc**

Specializované nakladatelství vysoce kvalitní produkce s výtvarnou tematikou zahájilo svoji činnost roku 1911. Jan Štenc, který dříve působil v redakci Volných směrů a ve spolku Mánes, založil vlastní grafický závod v roce 1908. Nabízel výrobu štočků, fotografické práce a tisk umělecké grafiky, v roce 1912 otevřel obchod nazvaný Štencův grafický kabinet. Soustavně podporoval a propagoval moderní českou grafiku. Ve svém nakladatelství vydával grafické listy, umělecké pohlednice, syntetické

práce, umělecké monografie i technické příručky, také časopisy a sborníky. Kmenistického života se neúčastnil a do konce 20. let z Klubu vystoupil.

### **Výtvarný odbor Umělecké besedy**

Umělecká beseda byla založena roku 1863 jako první český umělecký spolek se třemi odbory (literárním, hudebním a výtvarným). Výtvarný odbor od roku 1921 vydával sborník *Život*, který byl otevřen i novým uměleckým proudům, a edici Výstavy Umělecké besedy.

### 3 Historický vývoj sdružení do vrcholení nakladatelské krize ve 30. letech 20. století

*„Moderní nakladatel – to jest program. Nejen do hloubky a do vnější formy, ale i do způsobu, jakým dělá svou práci. Původ jeho povolání tkví v ideji. Ne proto, aby zbohatla kapsa, ale aby zbohatlo umění. [...] Moderní nakladatel usiluje: 1. aby množil krásy světa, 2. aby správně rozeznával zrní od plev, 3. aby autor v něm viděl svého přítele a spolupracovníka a nikoliv zaměstnavatele, 4. aby zjednal myšlence místo, jež její jest, 5. aby tuto myšlenku oděl rouchem ušlechtilým, 6. aby rozhojnil počet knihkupců, kteří by byli ochotni sít s ním zdárně do duchovního lánu národa, 7. aby čtenáři mu důvěřovali, 8. aby mu bylo popřáno uskutečnit za život aspoň čtvrtinu toho, po čem touží, 9. aby nevešel v pokušení říci: dosti jsem pracoval...,*

*10. aby, až umře, se o něm pravilo: škoda toho člověka, jenž opustil dílo. [...] Moderní nakladatel a módní nakladatel – to se nekryje. Moderní nakladatel zcela spontánně vydává i kritická vydání starších autorů, neboť pro něj je rozhodující vždy kvalita. Má samozřejmě živelný zájem o nové tvůrčí projevy a jejich producenty. Není zatížen tradicí a proto se nevěleče s balastem konservatismu. Nebojí se experimentu a otevírá oči i srdce všude tam, kde jeho inteligence rozeznává popudy třeba teprve objevované tvůrčí potence. Moderní nakladatel, takový, jakého jej reprezentuje český dnešek, se nebojí výboje. Protože jde za věc krásnou a spravedlivou, za věc svého vědomí i svědomí; jde s elánem dobyvatele, jenž jasně a pevně zná svůj cíl. A jde tím nadšeněji, opírá-li se o krásné společenství stejně zanícených. Pro slávu krásné knihy KMEN budiž pozdraven a pochválen.“*

Otakar Štorch-

Marien<sup>24</sup>

---

<sup>24</sup> Štorch-Marien, Otakar, Moderní nakladatel, s. 316–317.

### 3.1 **Rok 1926**

23. březen – vystoupení na valné hromadě Svazu českých knihkupců a nakladatelů

6. duben – prohlášení v tisku

12. duben – členská schůze, na níž byl zvolen předsedou Kmene František Borový; složení výboru uvedeno v příloze C

26. duben – slavnostní večere pro zástupce tisku v Obecním domě v Praze

červen – členem Kmene se stává Hudební matice Umělecké besedy

červen – V. H. Brunner navrhl značku Kmene,<sup>25</sup> „[...] která brzy po ustavení Klubu nechyběla na žádné knize jeho členů a stala se nejen optickou proklamací našeho společenství, ale i spolehlivým vodítkem kvality“.<sup>26</sup>

26. červen až 11. červenec – výstava moderních knih při příležitosti Mezinárodního sjezdu knihovníků a přátel knihy, Praha, Umělecká beseda

říjen – vychází první číslo časopisu *Kmen*

11. říjen – první večer Kmene věnovaný Sergeji Jeseninovi s přednáškou Josefa Hory, Praha, Jungmannova ulice, Mozarteum

### 3.2 **Rok 1927**

únor – večer s přednáškou Ilji Erenburga, Praha, Umělecká beseda

10. únor – recitační večer moderních českých básníků, Praha, úvodní slovo Julius Fučík

jaro – čtvrtý večer Kmene věnovaný básníkům Karlu Tomanovi a Fráňu Šrámkovi

17. březen – valná hromada, Praha, Celetná ulice, Grand restaurant; předsedou zůstává František Borový; složení výboru uvedeno v příloze C

9. květen – jarní intermezzo básníků čtyř generací s přednáškou Miroslava Rutteho, Praha, Umělecká beseda

---

<sup>25</sup> Viz přílohu A, s. II.

<sup>26</sup> ŠTORCH-MARIEN, O., *Sladko je žít*, s. 357.

7. červen – Klub moderních nakladatelů žádá Svaz, aby svým členům netrpěl vydávání a distribuci brakové literatury

září – členy Kmene se stávají Sbor pro postavení pomníku Bedřicha Smetany

a nakladatelství firmy Vokolek v Pardubicích

říjen – výborová schůze nedala souhlas k tomu, aby se Alois Srdce stal členem redakce *Literárních rozhledů*

říjen – Kmen zaslal redakcím kulturních rubrik oznámení, že recenzi výtisky bude zasílat pouze na přímou žádost referenta, aby nedocházelo k zbytečnému plýtvání knihami, kterých si pak nikdo nevšimne. Tento postup vzbudil mezi kulturními redaktory značnou nelibost, ohradil se například redaktor Lidových novin Arne Novák, který argumentuje tím, že od redaktora nelze čekat, že se zaváže o knize referát napsat, když ji vůbec nezná.<sup>27</sup> Oznámení knihy v rubrice Knihy redakci zasláné má být dostatečnou kompenzací nakladateli za výdaje spojené se zasláním knihy redakci.<sup>28</sup>

prosinec – Kmen vydává prohlášení ke knihám zdarma Českým čtenářům!<sup>29</sup>

### 3.3 **Rok 1928**

leden – časopis *Kmen* zahajuje druhý ročník

březen – z Kmene vystupuje František Svoboda a Artur Novák

5. březen – mimořádná valná hromada, Praha, Celetná ulice, Grand restaurant; předsedou zvolen Václav Petr; složení výboru uvedeno v příloze C

20. březen – Kmen na počest Františka Borového pořádá intimní večeři ve Společenském klubu Na Příkopě. František Borový je jmenován čestným

---

<sup>27</sup> A. N. [NOVÁK, Arne], *Noviny a nakladatelé*, s. 9.

<sup>28</sup> A. N. [NOVÁK, Arne], *Nakladatelé a redakční výtisky*, s. 7.

<sup>29</sup> Podrobněji viz oddíl 1.3.1, s. 18–19.

členem ad personam a jako pozornost obdržel kolekci knih z nakladatelství sdružených v Kmeni.

21. březen - Jaroslav Hampl, Ladislav Kuncíř, Václav Petr, Alois Srdce, Otakar Štorch-Marien a Karel Zink rezignovali na veškeré funkce ve Svazu. Důvodem bylo pozměnění kandidátní listiny den před valnou hromadou.<sup>30</sup>

29. březen - večer věnovaný proletářské poezii s přednáškou F. X. Šaldy, Praha, Mozarteum

31. březen - večer poetismu a čisté poezie opět s přednáškou F. X. Šaldy, Praha, Mozarteum

květen až září - účast na Výstavě soudobé kultury v Brně

25. září až 2. říjen - účast na výstavě Papír, kniha, tisk, noviny v Praze

7. říjen - matiné Antonína Sovy s přednáškou Otokara Fischera, Praha, Vinohradské divadlo

21. října - matiné Otakara Březiny s přednáškou F. X. Šaldy, Praha, Vinohradské divadlo

říjen a listopad - pět pátečních abonentních večerů: večer Vladimíra Holana, večer Františka Gellnera, večer moderní české poezie, večer Karla Hlaváčka a večer popřevratových básníků

závěr roku - vychází *Seznam knih vydaných členy Klubu moderních nakladatelů Kmen*

### 3.4 **Rok 1929**

únor - 10. číslem druhého ročníku zaniká časopis *Kmen*

10. únor - matiné Jiřího Wolкера s přednáškou F. X. Šaldy, Praha, Vinohradské divadlo; první soukromý tisk: Jiří Wolker: *Zápisky z nemoci*

jaro - někteří členové Kmene se účastní Výstavy soudobé knihy v Praze

17. červen - valná hromada, Praha, restaurace Na Příkopě; složení výboru uvedeno v příloze C

<sup>30</sup> Zápis o řádné valné hromadě Svazu knihkupcův a nakladatelů československé republiky v Praze dne 21. března 1928, s. 125-131.



8. prosinec – matiné bratří Kříčků, Praha, Vinohradské divadlo; druhý soukromý tisk – Petr Kříčka: *Z lyriky Petra Kříčky*

### 3.5 **Rok 1930**

28. březen – valná hromada; předsedou zvolen Otakar Štorch-Marien; složení výboru uvedeno v příloze C

9. květen – večer prokletých básníků s přednáškou F. X. Šaldy, Praha, Intimní divadlo; třetí soukromý tisk – *Prokletí básníci*

1. říjen – Kmen otevírá sekretariát na Národní třídě č. 18 ve 4. patře, v budově vydavatelství Lidových novin. Jako sekretář zaměstnán dr. Emanuel Vajtauer, úřední hodiny denně 9–13 hodin.

21. říjen – večer Jaroslava Vrchlického s přednáškou F. X. Šaldy, Praha, Odborový dům

23. listopad až 15. prosince – souhrnná reprezentační výstava všech členů zima – vychází *Almanach Kmene 1930–31*

před Vánocemi a opětovně 30. prosince – Kmen zveřejnil prohlášení proti živelnému zlevňování. Otakar Štorch-Marien, Alois Srdce, Jaroslav Hampl, Ladislav Kuncíř, Václav Petr a Karel Zink rezignovali na své funkce ve Svazu, neboť Svaz dal oběžníkem z 29. prosince všem svým členům volnost v dalších slevových akcích.

### 3.6 **Rok 1931**

8. leden – večer Rabelaisův s přednáškou Prokopa M. Haškovce, Praha, Odborový dům; čtvrtý soukromý tisk – François Rabelais: *Několik kapitol ze života Gargantuova a Pantagruelova*.

31. leden – Otakar Štorch-Marien, Alois Srdce, Jaroslav Hampl, Ladislav Kuncíř, Václav Petr a Karel Zink stáhli rezignaci na své svazové funkce

únor – založena knihkupecká sekce Kmene, sdružovala 110 knihkupců, kteří budou nápomocni v propagaci knih. Seznam knihkupců sdružených v knihkupecké sekci v příloze D.

únor – členy Kmene se stali Adolf Synek z Prahy a Bohuslav Durych z Přerova, v tuto dobu také do Kmene vstoupilo brněnské nakladatelství Atlantis

25. únor – večer Durchův, slavnostní řeč Pavel Eisner, Praha, Umělecká beseda; pátý soukromý tisk – Jaroslav Durych: *Láska k vlasti*

11. březen – Theerův večer s přednáškou Otokara Fischera, Praha, Umělecká beseda; sedmý soukromý tisk – Otakar Theer: *Mé Čechy*

15. březen – matiné Jiřího Wolкера s přednáškou Miloslava Novotného, Praha, Vinohradské divadlo; šestý soukromý tisk – Jiří Wolker: *Dvě prosy z pozůstalosti*

17. duben – valná hromada, Praha, Modrý salonek v domě Spolku inženýrů

a architektů (dále jen SIA) na náměstí Curierových; složení výboru uvedeno

v příloze C

červenec – z Kmene vystoupilo nakladatelství Průlom Pavla Prokopa

19. červenec až 2. srpen – účast na Výstavě české knihy v Lázních Bělohradě

podzim – Kmen opustil ornamentální značku Kmene od V. H. Brunnera a začal užívat novou značku, jejímž autorem byl Josef Kaplický

říjen – Emanuel Vajtauer odešel na vlastní žádost („s odůvodněním, že nemůže z ideologických důvodů svou funkci zastávat“<sup>31</sup>) z místa sekretáře Kmene, po něm vede sekretariát Kmene dr. Libuše Vokrová

2. říjen – večer o nové české poezii s přednáškou Františka Götze, Praha, Mariánské náměstí, Městská knihovna

16. říjen – večer Françoise Villona s přednáškou Otokara Fischera, Praha, Městská knihovna

20. listopadu – večer Sigrid Undsetové s přednáškou Emila Waltera, Praha, Městská knihovna

---

<sup>31</sup> ŠTORCH-MARIEN, Otakar, *Ohňostroj*, s. 250.

11. prosinec – večer o nové básnické tvorbě s přednáškou F. X. Šaldy, Praha, Městská knihovna

zima – vychází *Almanach Kmene 1931–32*

Léta 1930 a 1931 nazývali kmenisté novou epochou, dobou soustředění a zin-tenzivnění. Přestože nastupuje krize, uvědomují si, že knihu je třeba nadále propagovat – prostřednictvím přednáškové činnosti, tiskovou propagací a výstavní aktivitou. V propagaci knih měla Kmeni napomáhat i knihkupecká sekce.

### 3.7 **Rok 1932**

26. leden – valná hromada, Praha, dům SIA; předsedou zvolen Alois Srdce; složení výboru uvedeno v příloze C

6. březen – v denních listech vyhlášena anketa Kmene na počest narozenin T. G. Masaryka. Čtenáři jsou vyzváni, aby uvedli „pět beletristických knih čs. produkce vyšlých od 28. 10. 1918 do dnes, které podle mínění občanstva zobrazují nejvýstižněji naši národní kulturu a které by Čechoslováci rádi viděli rozšířené v přehledech po cizině“.<sup>32</sup> Pokud by zahraniční nakladatelé na základě výsledků ankety projevíli zájem, Kmen by zprostředkoval vydání.

6. březen – matiné Johanna Wolfganga Goetha s přednáškou Otokara Fischera, Praha, Vinohradské divadlo; osmý soukromý tisk – J. W. Goethe: *Lilin park*

17. březen – přednáška Arne Nováka o J. W. Goethovi, Brno, Uměleckoprůmyslové muzeum

květen – *Jarní almanach Kmene – Jízdní řád literatury a poezie*

květen – změna úředních hodin sekretariátu Kmene (8–12 hodin)

podzim – Otakar Štorch-Marien se vzdal předsednictví v Kmeni, na jeho místo nastoupil dosavadní místopředseda Alois Srdce

---

<sup>32</sup> Anketa „Kmene“, s. 10.

11. listopad – přednáška Karla Teigeho na téma nejmenší byt, Praha, SVU Mánes

23. listopad – večer lyriky s přednesem Otokara Fischera, Brno, Umělecko-průmyslové muzeum

zima – vyšel *Almanach Kmene 1932–33*

prosinec – Kmen vyhlašuje filmovou anketu Kterou knihu nejlépe zfilmovati?, nesetkala se s valným ohlasem

14. prosinec – přednáška Jiřího Mahena o předválečné generaci, Brno, Umělecko-průmyslové muzeum

4. prosinec – dětské matiné s úvodem Jaroslava Kříčky, Praha, Vinohradské divadlo

V roce 1932 bylo kvůli krizi zrušeno několik plánovaných kulturních aktivit.

### 3.8 Rok 1933

31. leden – valná hromada Kmene, Praha, SVU Mánes; předsedou zvolen Alois Srdce; složení výboru uvedeno v příloze C

8. únor – přednáška Čeňka Chyského o novostech na Pražském hradě v SVU Mánes

2. březen – debatní večer o literární a divadelní kritice, Praha, Umělecká beseda

18. březen – přednáška Jaroslava Durycha na téma umění a práce, Brno, Umělecko-průmyslové muzeum

květen – *Milostný almanach Kmene pro jaro 1933*

18. listopad až 28. prosinec 1933 – účast na výstavě Byt, kterou pořádal Svaz československého díla v pasáži Alfa na Václavském náměstí

zima – vychází *Průvodce dnešního čtenáře* a *Almanach Kmene 1933–1934*

Kmen také připravil (pravděpodobně) devátý soukromý tisk pro účastníky wolkerovských akcí mimo hlavní město – Jiří Wolker: *Balada o očích topičových*

Knihkupecká sekce Kmene má 127 členů.

### 3.9 Rok 1934

leden – na základě usnesení výboru přestalo být členem Kmene nakladatelství Aventinum Otakara Štorcha-Mariena

12. březen – diskusní večer na téma od Jiřího Wolkerera k projevu dnešního mládí, Praha, Umělecká beseda

20. březen – valná hromada, Praha, SVU Mánes; předsedou zvolen Václav Mikota; složení výboru uvedeno v příloze C

V roce 1933 a 1934 Kmen výrazně omezil své propagační aktivity, jednak kvůli hospodářské krizi, jednak byli někteří jeho členové vytíženi ve výkonných funkcích ve Svazu. Tato spolupráce však vedla k **reorganizaci Kmene** – byly změněny stanovy, které nadřazovaly kulturní hlediska nad úzce stavovská, na druhé straně však zdůrazňovaly souvislost hledisek kulturních a hospodářských v nejširším smyslu (požadavek rovnováhy), dalším požadavkem byl požadavek propagační (tj. aktivita navenek), ale i požadavek pro aktivitu uvnitř (stavovská politika). Byly přijaty také zásadní směrnice společného postupu v Kmeni i ve Svazu. Na jaře roku 1934 do Kmene vstupují firmy nakladatelství Laichterovo, Štencovo a Melantrich. František Laichter byl na valné hromadě zvolen druhým jednatelem, Bedřich Fučík, ředitel nakladatelství Melantrich, místopředsedou.

Klub moderních nakladatelů Kmen byl přejmenován na Klub nakladatelů Kmen

a vstoupil do nové kapitoly své historie.

## 4 Aktivity Kmene - publikace, kulturní pořady

*„Kmen měl ve svých řadách opravdu výkvět českých závodů a jednotlivců, kteří sloužili jen dobré knize. Od roku 1927 vydával dvanáctkrát ročně časopis Kmen, který řídil Julius Fučík s redakční radou a odpovědným redaktorem Janem Scheinostem. Kmen měl kvartový formát, žlutou obálku potištěnou kresbou*

*a obsahem, pěkný bílý hlazený papír a o grafickou úpravu I. ročníku, tištěného v Průmyslové tiskárně, se staral Method Kaláb. Majitelem a vydavatelem bylo Družstvo moderních nakladatelů Kmen. Číslo se prodávalo za 2,50 Kč a mělo*

*24-32 stran naplněných verši, prózou, články o literatuře a spisovatelích i zprávami ze světa, spoustou kreseb a fotografií. Fučík dovedl časopis dělat a získával do něho příspěvky nejlepších spisovatelů a výtvarníků. (...) Úpravu zmodernizoval*

*u II. ročníku Karel Teige, tisk byl totiž přenesen do Nového Bydžova k Janatovi*

*a barva obálek se střídala; odpovědným redaktorem se stal R. Jílovský a ročník měl jen 10 čísel.*

*Kmen pořádal řadu kulturních akcí, jako knižní výstavy, matiné anebo recitační večery při spisovatelských výročích, většinou doprovázené zvláštními soukromými tisky jen pro účastníky, vydával almanachy, ročenky aj.“*

Jaroslav Pilz<sup>33</sup>

### 4.1 Publikace

---

<sup>33</sup> PILZ, Jaroslav, *Národní* 9, s. 74.

#### 4.1.1 Nakladatelský časopis Kmen

Vedení Kmene se rozhodlo vydávat svůj časopis, přestože někteří členové Klubu moderních nakladatelů měli své vlastní nakladatelské časopisy (např. *Aventinum Rozpravy Aventina*, Družstevní práce *Kulturní zpravodaj*). Karel Janský se zrovna v té době seznámil s třidvacetiletým studentem filozofické fakulty Juliem Fučíkem a požádal ho o vytvoření koncepce takového časopisu. Julius Fučík předeštel Karlu Janskému návrh v dopise z 20. června 1926: „Tedy ten časopis! Základ: *solidnost*. Vnější výraz: *literárně kritická revue*. Reklama: *v obojím*, jak se hnedle ukáže. Ve schématu měl by časopis tři části. První část: články, studie o důležitých autorech, jejichž knihy byly v době vyjití čísla vydány. [...] na jedné straně by časopis Kmene doplňoval určitou potřebu obecného kritického listu a na druhé straně dociloval i toho, že by k autorům, jež by analyzoval, vzbuzoval pozornost. Myslím, že se tomu v obchodní řeči říká reklama. [...] Druhá část by byly *informace*. [...] co se děje v literárním světě, za hranicemi. [...] ‚Informace‘, přenesené na domácí půdu, znamenaly by třetí část časopisu [...], byly by tu vlastní referáty, poznámky, bibliografie novinek, mluvili by tu autoři o sobě [...]. Portréty, karikatury, epigramy, původní ještě netištěné verše českých básníků, chystané básnické překlady, to by bylo samozřejmým doplňkem každého čísla. A tak až byste po deseti či dvanácti číslech vzal takový časopis do ruky, nadržel byste jenom ukončený ročník, ale přímo literární příručku na rok, řekněme 1926–27.“<sup>34</sup>

Kmenisté tento Fučíkův návrh přijali a nabídli mu místo odpovědného redaktora, což Fučík odmítl. Nakonec došlo k dohodě, byla ustavena redakční rada, která měla – jak uvádí Otakar Štorch-Marien – spíše poradní funkci, byla prostředníkem mezi vedoucím redaktorem a ostatními členy, schvalovala zprávy a inzerci jednotlivých kmenistických firem,<sup>35</sup> Julius Fučík přijal místo vedoucího redaktora, odpovědným redaktorem se stal Jan Scheinost. „Ta dvě jména, vytištěná v tiráži jednotlivých čísel, působila ovšem vedle sebe dosti groteskně. Fučík komunist, Scheinost katolík. A ten bojovný katolík odpovídá za redakci toho komunisty, na niž nemá vliv

<sup>34</sup> FUČÍK, Julius, *Korespondence*, s. 62–65.

<sup>35</sup> ŠTORCH-MARIEN, Otakar, *Sladko je žít*, s. 359.

vlastně žádný.“<sup>36</sup> Vliv Jana Scheinosta ovšem tak zanedbatelný nebyl, Julius Fučík měl sice v redakci hlavní slovo, přesto občas musel otisknout příspěvek, který kolidoval s jeho politickým přesvědčením. Jejich politické rozpory a Fučíkova spolupráce s levicovými umělci nakonec vedla k odchodu J. Scheinosta na konci prvního ročníku.

První číslo časopisu *Kmen* s podtitulem *Časopis pro moderní literaturu* vyšlo v říjnu roku 1926. Na straně 23 uveřejnila redakční rada (Jan Fromek, Karel Janský, Ladislav Kuncíř, Václav Mikota, Jan Scheinost, Otakar Štorch-Marien) prohlášení Čtenářům!, v němž objasnila důvody vzniku tohoto nakladatelského časopisu a pře-destřela jeho náplň: „Kmen bude kolektivním nakladatelským časopisem v dobrém slova smyslu. A to proto, že kolektivum, jež se jmenuje Kmen, tvoří nakladatelé, kteří třeba si věřili každý po svém, mají přece credo konec konců stejné. Mohou tudíž doufat, že jejich časopis, k němuž se uchylují z důvodů uměleckých, nakladatelsko-

-etických, propagačních, opozičních, nebude zaneřádován všelijakým smetím, vedle něhož nám bylo se mnohdy dusiti za bývalých auspicií. Rádi bychom dosáhli toho, aby vše, co ponese značku Kmene, bylo dobré v každém ohledu. [...] Někteří naši kolegové mají své časopisy. Kmen jim nebude konkurovati a ony nebudou konkurovati Kmenu. Naopak, protože tento list i ony časopisy mají každý svou individuální touhu býti listem dobrým a cenným – nebude to množení podle kvantity, ale, doufáme, podle kvality.“<sup>37</sup>

Obsah časopisu *Kmen* se držel Fučíkovy koncepce z léta roku 1926. Uveřejňoval referáty, studie, kritiky, otiskoval verše i prozaické ukázky, oddíl Informace byl rozdělen dle států (např. Rusko, Itálie, Anglie, Španělsko, Německo, česká literatura v cizině), v rubrice Zprávy se čtenář dozvěděl o aktivitách Klubu moderních nakladatelů a jeho nových členech, součástí byla bibliografie nových knih, které vyšly v nakladatelstvích sdružených v Kmeni (připravoval ji Alois Srdce, byla řazena abecedně dle

---

<sup>36</sup> ŠTORCH-MARIEN, Otakar, *Sladko je žít*, s. 359–360.

<sup>37</sup> Čtenářům!, s. 23.



autora), nezanedbatelná byla rovněž obrazová část tvořená fotografiemi a karikaturami. Závěr každého čísla tvořily Poznámky k článkům a Z redakce.

Propagační charakter *Kmene* se projevoval nenásilnou formou: kromě inzerce tištěné na žlutém papíře uveřejňované na konci každého čísla byl čtenář o knižních novinkách informován prostřednictvím již zmíněné bibliografie nových knih a také v rubrice Poznámky k článkům, při čtení časopisecké studie či ukázky jej nerušila žádná reklamní sdělení (teprve v druhém ročníku došlo k mírnému rozvolnění a informace o vydání, resp. nakladateli a ceně titulu byla v některých případech uvedena přímo pod nadpisem dané ukázky).

„A tak první číslo *Kmene* vyšlo velmi pěkně vytištěné Průmyslovou tiskárnou pod dohledem Kalábovým. Zahajoval je Horův článek o Karlu Tomanovi, následovaly stati od Josefa Čapka, A. M. Píši, Alberta Vyskočila, J. J. Paulíka, Františka Götze, Paula Valéryho, Miloslava Novotného a ještě některé jiné, vesměs vysoké úrovně. K tomu kulturní informace z Francie, Itálie, Ruska, Německa, ne nějaké ledajaké, ale systematicky zpracovávané a doprovázené obrázky a kresbami. V dalších číslech došlo i na Anglii, severské státy atd. Na tuto rubriku časopisu kladl Fučík zvlášť váhu. Pak následovaly referáty o knihách, z nichž celou řadu napsal Fučík sám. Uzavírající zprávy se týkaly činnosti kmenistických nakladatelství, ať šlo o díla právě vydaná či připravovaná. V *Kmeni* byly také obrázky, fotografie či kresby a karikatury z ruky Čapkovy, Hoffmeisterovy, Muzikovy atd. V tomto zaměření pak *Kmen* pokračoval v následujících číslech a mezi jeho autory čteme nejvýznamnější české autory. Fučík sám napsal řadu článků, například k padesátce Bezručově, o smrti Čapka-Choda, o Samotě Křešín Karla Nového, kterýžto článek nazval *Román o vesnickém proletariátu*, a různé jiné. Také inzerce tištěná na listech ze žlutého papíru byla bohatá, výborně graficky upravená, a stejně i první strana obálky byla originálně řešena, vždy s nějakou karikaturou a vtipnými aforismy. Byl to zkrátka časopis skutečně vynikající úrovně po každé stránce a reprezentoval ediční zásady kmenistů opravdu vybraným způsobem.“<sup>38</sup>

---

<sup>38</sup> ŠTORCH-MARIEN, Otakar, *Sladko je žít*, s. 360.

První ročník časopisu *Kmen* zahrnuje 12 čísel, které vyšly od října 1926 do prosince 1927. Obsah čísla byl vtipnou formou představen na obálce a doplněn karikaturou.

V říjnu roku 1926 vyšlo první číslo, v listopadu druhé, v prosincovém dvojčísle (3–4) byl kromě bibliografického soupisu nových knih otištěn také seznam *Knižní dárky k Vánocům, vydané členy Kmene*. Byl seřazen tematicky do pěti kategorií: I. díla luxusní, bibliofilie a díla obrazová; II. spisy pro mládež; III. krásná literatura pro dospělé; IV. spisy vědecké a poučné; V. hudebniny.

Páté číslo vyšlo v lednu roku 1927, šesté v únoru téhož roku, na sedmé číslo museli čtenáři počkat až do dubna. V tomto čísle reaguje vedoucí redaktor Julius Fučík na článek divadelního redaktora Národních listů Miroslava Rutteho Mladí nakladatelé a jejich význam v našem kulturním vývoji. Rutte *Kmeni* vytýká kavárenský humor, kožený vtip, ale především komunistickou tendenci, což je dáno osobou redaktora (míněn Julius Fučík). „Téměř třetina všeho textu věnována je komunistickým autorům nebo psána komunistickými autory, a poznámky, jež zabírají několik posledních stran, projevují již nezakrytě, kam list míří. Kdyby se tímto způsobem representovalo nějaké komunistické nakladatelství, bylo by to jeho věcí a nebylo by námitek. Ale vystupuje-li takto spolek 26 nakladatelů, z nichž převážná většina vydává a representuje nekomunistické autory (vždyť komunisté jich mají, shovívavě počítáno, nejvýše 10), a svoluje-li tento spolek, aby jeho oficiálního listu bylo užíváno ke komunistické kulturní ofenzivě, je to zjev, k němuž nemůže veřejnost zůstatí lhostejná. Aby bylo dobře rozuměno: přejeme komunistickým autorům plnou rovnoprávnost a svobodu projevu, již si sami vyhrazujeme, a přiznáváme mladým nakladatelům plné právo, aby je vydávali a propagovali jako básníky. Ale nemůžeme mlčeti k oné jednostrannosti, jež se projevuje v orgáně *Kmene* a jež používá propagace dobré knihy a moderního umění k propagaci politického komunismu.“<sup>39</sup> Fučík tedy prostřednictvím *Kmene* Ruttemu odpovídá, že povaha jeho redaktorování je spíše administrační, protože „*Kmen* je časopis

---

<sup>39</sup> RUTTE, Miroslav, *Mladí nakladatelé a jejich význam v našem kulturním vývoji*, s. 12.

nakladatelský, v němž redaktor má v podstatě pouvoir velmi nepatrný“. Také uvádí, že si spolupracovníky nevybírá podle politického přesvědčení, ale podle jejich zkušeností a dovedností. „Není-li pan Rutte až do dneška spolupracovníkem *Kmene*, není to proto, že je národním demokratem.“<sup>40</sup>

Reakce Miroslava Rutteho nabyla formy otevřeného dopisu adresovaného Klubu moderních nakladatelů, který otiskly *Národní listy* 26. dubna 1927, na což *Kmen* reagoval slušnou odpovědí (otištěnou opět v *Národních listech* 7. května) pasující polemiku Rutte–Fučík do roviny osobního sporu. Fučík toto komentoval již jen krátkou notickou v osmém, květnovém čísle prvního ročníku *Kmene*.

Deváté číslo *Kmene* vyšlo v červenci, desáté až v říjnu a přineslo téměř půlstránkový nekrolog Františky Obziny. Jedenácté číslo prvního ročníku bylo vydáno v listopadu, poslední, dvanácté, v prosinci roku 1927 a bylo z větší části věnováno F. X. Šaldovi při příležitosti jeho šedesátých narozenin.

Druhý ročník *Kmene* vycházel s podtitulem *Měsíčník pro moderní kulturu* od ledna 1928 do února 1929. Jana Scheinosta vystřídal ve funkci odpovědného redaktora Rudolf Jílovský, obměněna byla i redakční rada (Jaroslav Hampl, Karel Jánský, Václav Petr). Modernější grafickou úpravu a obálky vytvářel Karel Teige, poslední strana (č. 1–7) byla nazvána *Pestrý měsíc*, jejím odpovědným redaktorem byl Adolf Hoffmeister, který vtipnou formou doprovázenou karikaturami komentoval kulturní dění.

Březnové, třetí číslo a květnové dvojčíslo 4–5 přinesly velkou anketu o překládání: na otázky jak překládat (doslovný nebo volný překlad, rozdíl mezi veršem a prózou) a co překládat (to, o co se překladatel osobně zajímá, nebo to, co je kulturně významné) odpovídali přední překladatelé Otokar Fischer, Jindřich Hořejší, Bohumil Mathesius, Vítězslav Nezval, Bohumil Štěpánek, František Bíbl, Arnošt Vaněček, Jiří Weil a Jaroslav Zaorálek.

---

<sup>40</sup> FUČÍK, Julius, [Panu Miroslavu Ruttemu], s. 182.

Šesté číslo *Kmene* vyšlo červnu roku 1928 a na další čísla museli čtenáři čekat

i několik měsíců: v říjnu vyšlo sedmé číslo, prosincové vydání bylo koncipováno opět jako dvojčíslo (8-9) a poslední, desáté číslo se objevilo v prodeji až v únoru roku 1929. V tomto čísle se Julius Fučík loučí se svými čtenáři článkem *Na rozloučenou*.

„Tímto číslem končím svou redakční práci v *Kmeni*. Vzdávám se jí jednak proto, že *Tvorba*, jejíž redakce mně byla svěřena, vyžaduje nyní – jako týdeník – velkou část mého času, jednak také proto, že *Kmen* nebyl zcela tím, čím jsem jej chtěl míti. Uvazuje se ve vedení *Kmene*, představoval jsem si list informačního typu, s pevnou páteří, jehož nakladatelský charakter projevoval by se ve své nejobecnější formě: v propagaci dobré moderní knihy. Ukončený ročník *Kmen* měl být svazkem literární historie svého roku, měl v stručnosti shrnouti všechna význačná fakta o autorech, knihách i edicích, informovati o všem s platností ne zcela efeménní. Takový nakladatelský list měl tu své místo. Snažil jsem se vybudovat proto rubriku zahraničních informací (která se pak ujala nejen v *Kmeni*) a rubriku zpráv z českého knižního trhu (která byla, myslím, nejbohatší ze všech). Nejsem tak skromný, abych nevěděl, že *Kmen* z části splňoval tento program. Z takové části, že bylo poznat, oč mu jde. Ale bylo několik příčin, pro něž se *Kmen* nestal víc než polotovarem. Nebyly jen v ediční technice, přicházely – a to většina z nich – z venčí. [...] Vzdal jsem se tedy redakce, již jsem dělal s chutí a rád, ale ne zcela svobodně. Sluší se na konci takové práce poděkovati všem spolupracovníkům, autorům, sazečům, čtenářům, meterům. Rozšiřuji své díky i na pana Rutteho a pány Veselé a Nováky, na ‚Večery‘, ‚Lidové listy‘, ‚Národy‘ atd. atd.<sup>41</sup> Svými lekcemi na thema ‚Koho

---

<sup>41</sup> Zvláště ve druhém ročníku *Kmene* jsou zřetelnější spory mezi Juliem Fučíkem a jeho oponenty zejména v otázce umělecké svobody, přičemž Fučík k obhajobě svých politických názorů využívá rubriku *Poznámky* (např. v čísle 4-5 [Dostalo se mi té cti], [V Dělnické Osvětě], [Spor Rutte-Píša], s. 98, půl strany; [Jak jsem se stal klepetářem], č. 6, s. 135, asi půl strany). Polemika Fučík-Rutte byla již zmíněna.

chleba jíš, toho píseň zpívej' dali mi bohatý materiál ke studiu nezávislosti buržoasní literatury a svobody projevu za kapitalismu."<sup>42</sup>

Po odchodu Julia Fučíka časopis *Kmen* zanikl. „Odchod Julia Fučíka se stal důvodem k úvahám o propagační rentabilitě časopisu, jehož náklad zůstával daleko za předpokládaným počtem, což vedlo nakonec k rozhodnutí nepokračovat ve vydávání a nahradit jej almanachy, které by reprezentovaly ediční činnost členů Klubu.“<sup>43</sup>

Dva ročníky *Kmene* jistě splnily funkci nakladatelského časopisu, svým uměleckým zaměřením se *Kmen* přiblížil charakteru literárněkritické revue, svou propagační úlohu plnil nenásilným, nepodbízivým způsobem a jeho úlohu zejména v oblasti propagaci dobré knihy převzaly *Almanachy Kmene*.

#### 4.1.2 Almanachy Kmene

Na konci roku 1930 vyšel první *Almanach Kmene*. Otakar Štorch-Marien, tehdejší předseda *Kmene*, v úvodu objasňuje důvod vzniku tohoto almanachu: „Pro nás je tento almanach dokumentem srdečné a přátelské spolupráce. Přejeme si však, aby byl i dokladem, že naše sounáležitost není stavovsky náhodná, nýbrž také ideově oprávněná. Toužíme přesvědčiti, že kmenistická produkce nese společný znak *tvůrčího podnikatelského záměru*, že je vážná a odpovědná.

Tím spíše, že přítomná doba není snadná a lehká, nerozpakujeme se vyznati tímto almanachem, že motivy, jež nás k němu vedly, jsou stejně ideové jako obchodní: neboť jen pošetilý by popíral, že je neméně důležité knihy prodat než vydat. Jenom při obchodní rovnováze je možno plně konat svůj úkol a sloužiti předsevzatému dílu.

V záplavě ediční produkce, zaplňující knižní trh i nesnesitelným mnohdy brakem, nafouklým bublinou halasně reklamy, přejeme si doložiti tímto almanachem, že na kmenistickou produkci je spolehnutí, že značka

---

<sup>42</sup> FUČÍK, Julius, [Na rozloučenou], s. 224.

<sup>43</sup> ŠTORCH-MARIEN, Otakar, *Ohňostroj*, s. 249.

kmenistické firmy je zárukou hodnoty a charakteru: že je bezpečným, nematoucím ukazovatelem.

Jsme hrdi a máme radost, že se nám podařilo vybudovati a zesílit v Československu *ideové* nakladatelské sdružení: neboť je to na světě jediná organizace toho druhu, řízená jen kritériem kvality, spojené s moderními zásadami umělecky odpovědného podnikání.“<sup>44</sup>

Všechny *Almanachy Kmene* byly koncipovány velmi podobně: obsahovaly ukázky z připravovaných nebo nových titulů vydaných kmenisty, studie, články o autorech, statě redaktorů o daném díle či edičním počínu<sup>45</sup> nebo osobní autorská pojednání.<sup>46</sup> Obrazový doprovod tvořily fotografie ilustrující produkci nakladatelů sdružených v Kmeni, portréty autorů či snímky z kmenistických výstav.

Propagační ráz almanachů nabyl – podobně jako v časopise *Kmen* – velmi nenásilné podoby: přímo za výňatkem z díla nebylo uvedeno, kde kniha vyjde, informace

o vydání byly připojeny až v závěru almanachu.<sup>47</sup> Za literární částí následovala část informační, která – s drobnými obměnami – shrnovala činnost Kmene v daném období, seznam členů (včetně aktuální adresy a roku založení) a jejich ediční programy, seznam knihkupců sdružených v Knihkupecké sekci Kmene a abecední bibliografický seznam vydaných publikací rozčleněný do oddílů literatura původní, literatura přeložená, literatura cizojazyčná, časopisy, hudebniny a knihy vydané novými členy .

*Almanach Kmene 1930–31* redakčně připravil F. X. Šalda, grafickou úpravu měl na starost Karel Teige. Na 288 stranách přinesl 56 příspěvků a 32 obrazových příloh na křídovém papíře. „Tisk na anglickém papíře byl

---

<sup>44</sup> ŠTORCH-MARIEN, Otakar, Úvodem, s. 5–6.

<sup>45</sup> Např. redaktor adventinské Anglo-americké knihovny Otakar Vočadlo píše o *Sáze rodu Forsytů* Johna Galsworthyho, Pavel Eisner o vydání Goethových sebraných spisů vydávaných Fr. Borovým.

<sup>46</sup> Kupř. Ferdinand Peroutka o knize *Budování státu*, Josef Kopta o třetím díle svého románu *Třetí rota*.

<sup>47</sup> Pod proměnlivými názvy: Poznámky ke článkům a básním, Poznámky k literární části či Poznámky k obsahu.

svěřen Průmyslové tiskárně. [...] Byla to publikace opravdu znamenitá a její krámská cena byla podvýrobní, pouhých 15 Kč.“<sup>48</sup>

Informační část doplňoval seznam knih vydaných novými členy Kmene do konce roku 1927 (jednalo se o kladenské nakladatelství Sv. Klíra a Průlom K. Reichla).

Tento Almanach se stal vítězem v kategorii užitkových knih v soutěži Spolku bibliofilů.

V zimě roku 1931 vyšel *Almanach Kmene 1931-32*. Redigoval jej Josef Hora, graficky upravil František Muzika. Měl 280 stran a křídové přílohy. Josef Hora v předmluvě reflektuje soudobý stav nakladatelského podnikání: „Kultura je vždycky první na řadě, když se má šetřit. Mnozí lidé ji považují za luxus a odříkají se jí s lehčím srdcem, než hedvábné kravaty nebo cesty v lůžkovém vagonu. [...] Ale na konec kniha přece jen zvítězí. Je pouze třeba, aby zvítězila kniha dobrá a aby poraženou z této krize dneška vyšla kniha špatná. Toneme v záplavě špatné knihy, to si nemusíme zapírat. [...] Almanach ‚Kmene‘, objevující se po druhé, je visitkou knižní produkce, jež vychází z dílen nakladatelů, kteří se sdružili, jak věříme, nejen za cílem obchodním a propagačním, ale také proto, že mají všichni společné přání, aby na ně nebylo nazíráno jen jako na nakladatele, ale i jako na sprostředkovatele literárních kulturních hodnot.“<sup>49</sup>

Na závěr roku 1932 připravil František Halas s pomocí Libuše Vokrové *Almanach Kmene 1932-33*. O grafickou úpravu se postaral Jindřich Štyrský. Tento almanach měl 240 stran.

O rok později byla příprava dvousetstránkového *Almanachu Kmene 1933-1934* po redakční stránce svěřena Marii Majerové, po stránce grafické Slavoboji Tusarovi.

---

<sup>48</sup> ŠTORCH-MARIEN, Otakar, *Ohňostroj*, s. 415.

<sup>49</sup> HORA, Josef, Úvodem, s. 7-8.

Protiváhu k informativním zimním almanachům, vydávaným na sklonku roku, tvořily mimořádné jarní almanachy, zaměřené tematicky. Patřily k nejúspěšnějším podnikům Kmene a byly velmi brzo rozebrány.

K 1. květnu 1932 vyšel na návrh Libuše Vokrové *Jarní almanach Kmene – Jízdní řád literatury a poezie*, „který redigoval a obrázky opatřil Adolf Hoffmeister. Byla to půvabná knížka se zajímavým literárním obsahem, zahájená Nezvalovou básní Vyzvání na cestu. Připojen byl seznam vybraných knih, „které pobaví, potěší a poučí na dovolené, ve vlaku, za slunce i deště“.<sup>50</sup>

Na 180 stranách textu přinesl příspěvky předních literátů (Marie Majerová, Karel Poláček, Vladislav Vančura, Jan Mukařovský, Roman Jakobson aj.) na téma čtení, poezie, cesty, jaro, léto, příroda – kupř. Karel Honzík píše o lůžkových vozech, Karel Teige o architektuře víkendových a prázdninových obydlí.

Literární část doplňoval průvodce po literární části, propagační seznam dobré sezonní četby, seznam členů Kmene, seznam členů knihkupecké sekce Kmene, na závěr inzertní část.

Rok nato připravil Klub moderních nakladatelů *Milostný almanach Kmene pro jaro 1933*. Redigovala jej Libuše Vokrová, graficky upravila Toyen, ilustrační doprovod tvořily karikatury Antonína Pelce, Františka Bidla, Vlastimila. Rady a lyrické obrazy Toyen. Padesát autorů se na 172 stranách pokusilo zachytit s humorem, ale i vážně obraz pojetí lásky a milostného prvku v soudobé literatuře, samozřejmě s důrazem na kmenistickou produkci.

Za literární částí následovalo – podobně jako u *Jarního almanachu Kmene* – vysvětlení k obsahu (tj. z kterého díla je daný výňatek či ke kterému titulu se vztahuje daná stať), seznam členů Kmene a knihkupecké sekce a propagační seznam *Láska v knize, umění a hudbě*. Almanach uzavřela inzertní příloha.

*Milostný almanach Kmene* byl rozebrán během jednoho měsíce.

---

<sup>50</sup> ŠTORCH-MARIEN, Otakar, *Tma a co bylo potom*, s. 56.



### 4.1.3 Průvodce pro čtenáře

Bibliografické propagační soupisy, které byly pravidelně zveřejňovány v časopise *Kmen* i v almanaších, doplnily ještě tzv. průvodce pro čtenáře.

První z nich, *Seznam knih vydaných členy Klubu moderních nakladatelů Kmen*, vyšel roku 1928 a uspořádali jej Jan Fromek a Karel Jánský. Zahrnuje knihy, časopisy a hudebniny vydané kmenistickými firmami do 31. prosince 1927.

Před Vánoci roku 1933<sup>51</sup> vydal *Kmen Průvodce dnešního čtenáře*. Jednalo se o nový typ knižního seznamu, který zahrnoval nejen bibliografické záznamy, ale k většině publikací, rozčleněných do několika oddílů,<sup>52</sup> byla připojena stručná anotace nebo citace z uveřejněných kritik. Redakce připadla Josefu Horovi, jenž vybral z knih vydaných kmenisty 450 publikací; průvodce sestavila Libuše Vokrová-Ambrosová, graficky upravil Jaroslav Šváb.

Josef Hora napsal úvod o funkci knihy v životě dnešního člověka, v němž apeluje na čtenáře, aby si knihy vybíral: „Nečtěte nikdy knihy na slepo, vybírejte si je. Z deseti jednu, ze sta deset – a to ovšem vyžaduje, abyste vskutku měli výběr. [...] Pomalu a jistě si utváříte názor na život podle slov, jež vám šeptají steré knihy. Některé vás vedou rovně kupředu, druhé jsou dobré jen k tomu, abyste nad nimi usnuli. Jsou také knihy, po nichž trpí člověk kocovinou. Toho všeho budete ušetřeni, když přistoupíte k četbě po dokonalém výběru, s myslí kritickou, vědouce, co vás čeká. Nepovažujte proto seznamy knih za pouhé oznamovatele, za reklamní trik. Chápejte je jako průvodce, učte se v nich čísti, jako na mapách. Takovou mapu literatury vám předvádí také Průvodce, který vám předkládá nakladatelské sdružení *Kmen*. Ti nakladatelé v něm sdružení jsou jistě obchodníci, kteří chtějí své zboží prodat jako kterýkoli kupec jiný. Ale snad jste si už povšimli, že jsou to nakladatelé, kteří se sdružili před lety s heslem dobré knihy ve štítě. Sotva kterého z nich přistihnete, že by vydával knihy bez výběru, jen a jen ze snahy komerční a módní. Jsou to pánové, kteří si při vydávání knih dávají

---

<sup>51</sup> V tiráži v roce 1934.

<sup>52</sup> Jednalo se o oddíly Básně, Beletrie, Mládeži, Naučné, Obrazová díla, Hudba.

radit literárními znalci a sami se snaží o výběr ve svém oboru, tak, aby jejich vydané knihy representovaly skutečné vrcholy, nebo aspoň dobrý průměr, nikdy podprůměr současné literatury.“<sup>53</sup>

*Průvodce dnešního čtenáře* uzavíral abecední seznam autorů, seznam členů Kmene, seznam členů knihkupecké sekce Kmene. Během roku 1934 byl rozebrán.

#### 4.1.4 Soukromé tisky

Kmen v období od roku 1929 do roku 1933 vydal devět neprodejných soukromých tisků. Jednalo se drobné bibliofilie, kterými byli obdarováni účastníci literárních večerů a matiné pořádaných Klubem moderních nakladatelů. Osm z nich bylo vázáno na kulturní pořady konané v Praze,<sup>54</sup> devátý soukromý tisk – faksimile básně Jiřího Wolкера *Balada o očích topičových* – připravil Kmen v roce 1933 pro účastníky mimopražských wolkerovských akcí.

## 4.2 Kulturní pořady

### 4.2.1 Výstavy

Zvláště na výstavách mohli kmenisté zdůrazňovat svůj požadavek na řemeslně dokonale vyrobené knihy a na úzkou spolupráci grafika s výtvarníkem.

První výstava Kmene se uskutečnila od 26. června do 11. července **1926** v novém domě Umělecké besedy na Malé Straně v rámci výstav knižní kultury při Mezinárodním sjezdu knihovníků a přátel knihy. Uspořádáním výstavy byl pověřen architekt Čeněk Vořech. Ohlasy z dobového tisku byly pozitivní: „Prohlížíte-li jednotlivé firmy, shledáte bohatost publikační činnosti, kterou jste snad třeba podceňovali. Jsou ovšem mnohé knihy opravdu ‚moderní‘, jimž musí přijít na chuť zase jen lidé, kteří novodobému

---

<sup>53</sup> HORA, Josef, Úvodem, s. 6.

<sup>54</sup> Viz kapitolu 3 a oddíl 4.2.2.

„kumštu“ rozumějí, ale celkově možno říci, že v „Kmeni“ je snaha vydávati knihy dobře upravené, na dobrém papíře, v dobových vazbách. Tuto snahu jeví již dříve sice také jiní nakladatelé, ale převážně pouze v některých případech, kdežto v „Kmeni“, zdá se, je to přímo příkazem každého jednotlivce.“<sup>55</sup>

„Ale není to mrtvá výstava potištěného papíru, sfalcovaného a sbrožovaného nebo svázaného, jakou se obyčejně jeví takové knižní výstavy. Tito mladí nakladatelé dovedli svého jarého a podnikavého ducha vdechnouti i do expozice. Všude mezi knihami nalézáte i rukopisy autorů, některé dokonce u nás vzácné rukopisy (na př. cizích spisovatelů), podobizny fotografované i malované a kreslené, grafické listy, plakáty. Paní Kamila Neumannová (nakl. Knihy dobrých autorů) na př. vystavuje celou serii podobizen zesnulého Arnošta Procházky, od útlého mládí až do posledních let.

A jsou tu oleje Hofmanovy, Zrzavého a jiných umělců. Tiskárny, přidružené do „Kmene“, vystavují zde ukázky svých písem (ovšem: vyškovský Obzina, vzorný tiskař, pak Grafia, Orbis). A mezi knihami časopisy, reklamní a přece tak vkusné nakladatelské plakátky – a vše jest sladěno milým duchem srdečné ochoty a pracovní radosti. Zde jsme, zde jest naše dílo, přijďte a posudte!“<sup>56</sup>

Od května do září **1928** probíhala v Brně monumentální Výstava soudobé kultury. Navštívilo ji dva miliony sedm set tisíc lidí, kteří nešetřili nadšením. Ohlasy z tisku, týkající se expozice věnované knize, však příliš pozitivní nebyly. „Kniha na Výstavě soudobé kultury pochodila ze všech odborů nejhůře. [...] Vazby vystaveny jsou v halle Svazu čs. díla. Celkem asi patnáct kusů. – Běžné knihy našly umístění v předsíních bytových interiérů. Expozici měl pořádati Kmen jako representant moderního nakladatelského snažení; z nepochopitelné laxnosti však svěřil uspořádání stavovské organizaci, Svazu knihkupců a nakladatelů. [...] Knihy jsou tu způsobně seřazeny bez jakékoli ideje a vkusu, lepší knihkupecký výklad. A

---

<sup>55</sup> GD. [GOTTHARD Jan], Mezinárodní sjezd knihovníků a přátel knihy v Praze, s. 255.

<sup>56</sup> TH-. [THON, Jan], Výstava Kmene, klubu moderních nakladatelů, s. 7.

pak: nevystavují se vlastně knihy, nýbrž obálky knih, věc mnohdy podružná. Není tu nic, co by lákalo. Nic o reprodukčních technikách. Zkrátka nic. Kniha byla na VSK nešetrně odbyta.“<sup>57</sup>

„Knižní kultura čekala dlouho na svou expozici. Teprve v posledních dnech došlo k jejímu instalování v rozměrech, které neodpovídají důležitosti české knižní produkce. Je to škoda, neboť to, co zde je vystavováno, ukazuje skutečnou vyspělou úroveň moderní české knihy - i v tom literárním přehledu i ve směru jejího grafického zpracování. Většinou ovšem reprezentující místo zastávají knihy ‚Kmenistů‘.“<sup>58</sup>

V druhé polovině roku 1928 chtěl Kmen uspořádat velkou soubornou výstavu činnosti svých členů za prvních deset let Československé republiky, ovšem prostory v Městské knihovně na Mariánském náměstí se nepodařilo zajistit, proto uskutečnil alespoň menší výstavku na výstavě Papír, kniha, tisk, noviny v paláci Pražských vzorkových veletrhů od 25. září do 2. října 1928. Expozici uspořádal architekt Vilém Kvasnička.

Někteří členové Kmene - Aventinum, Fr. Borový, Čin, Ladislav Kuncíř, Kvasnička

a Hampl, Odeon, Orbis a Václav Petr - vystavovali také na Výstavě soudobé knihy na jaře **1929**, opět v paláci Pražských vzorkových veletrhů. „Ovšem, to, co spatřujeme uvnitř, v expozicích firem, to neodpovídá ve všem všudy duchu nové krásy, v němž byl palác konstruován. [...] Poměrně nejlíp vyhlížejí expozice grafické nebo nakladatelské. Jen proto, že takové firmy jsou v přímém styku s umělci. Jak se zde vymyká z průměru třeba výstavka Klubu moderních nakladatelů Kmen, instalovaná levně a originálně!“<sup>59</sup>

Souhrnná reprezentační výstava devětadvaceti členů Kmene se uskutečnila od 23. listopadu do 15. prosince **1930**<sup>60</sup> v prostorách Obecního domu v Praze v pravém křídle, které Kmeni laskavě přenechal

<sup>57</sup> Pol. [POLÁČEK, Karel], [Kniha na výstavě], s. 108-109.

<sup>58</sup> MRKVIČKA, Otakar, Výstava soudobé kultury v Brně, s. 128

<sup>59</sup> M A, V Paláci veletrhů, [s. 13].

<sup>60</sup> Inzeráty v tisku anoncují trvání výstavy do Vánoc 1930; Almanach Kmene 1931-32 uvádí „do konce roku 1930“ (s. 223).

SVU Mánes. Výstava zahrnovala kmenistickou produkci za uplynulý rok (od září 1929 do zahájení výstavy), jež byla prezentována v prvním, společném oddílu v úpravě Ladislava Sutnara, druhý oddíl byl rozčleněn do samostatných kójí pro jednotlivé nakladatele, neomezený časovým obdobím. Pro návštěvníky byla připravena také čítárna. V rámci výstavy se rovněž pořádaly podpisové akce českých spisovatelů (Josefa Hory, Josefa Kopty, J. S. Machara, S. K. Neumanna, Vítězslava Nezvala a Vladislava Vančury) na podporu nezaměstnaných; jejich výtěžek však nebyl valný, činil 1 872,80 korun. Výstavu zahájil předseda Kmene Otakar Štorch-Marien a neoficiálně ji navštívil i prezident T. G. Masaryk. Současně s výstavou byl vydán *Almanach Kmene 1930–31*.

Komentáře z dobového tisku byly rozporuplné: „Pěkně se uvedla výstava klubu moderních nakladatelů Kmen (v obecním domě u Prašné brány v II. posch.). Kmenisté ukázali Praze, jak lze šťastně rozluštit takový nesnadný úkol jako jest expozice knih a přece, aby návštěvník procházel výstavními sály stále se zájmem, aby se stále měl nač dívat, něco pozorovat a svůj zájem nevyčerpat. Dvacet devět vystavovatelů, kteří jsou dnes sdruženi v této agilní nakladatelské organizaci, se spojilo ke krásnému dílu, které jest víc než representace, neboť jest to skutečná propagace.“<sup>61</sup>

„Výstava knih ‚Kmene‘ zabrala několik sálů, ale dojem není výstavní, nýbrž reklamní. Knihy jsou vyloženy nejinak než v krámě na prodej, v předním pokoji roční knižní produkce podle oborů i nakladatelů, v ostatních sálech jednotlivé firmy z ‚Kmene‘ vyložily ve zvláštních zákoutích svá díla nová i starší. Domácí autoři se tu však přímo utápějí v literatuře překladové, honosně sice vydávané, ale leccčems zbytečně horlivé.“<sup>62</sup>

Kmen vystavoval svoji produkci také v Lázních Bělohradě na Výstavě české knihy (19. července až 2. srpna **1931**). Kromě nakladatelů sdružených v Kmeni se této výstavě účastnilo i Topičovo nakladatelství a Česká grafická Unie.

---

<sup>61</sup> TH-. [THON, Jan], *Výstavy knih*, s. 5.

<sup>62</sup> K. J., *Předvánoční výstava knih*, s. 3.

Další výstava - Výstava novinek Kmene - byla přidružená k výstavě Byt, kterou pořádal Svaz československého díla v pasáži Alfa na Václavském náměstí ve dnech 18. listopadu až 28. prosince **1933**. Kmenisté se prezentovali výběrem asi 300 knih, instalace byla svěřena architektu Františku Zelenkovi.

#### 4.2.2 **Večery a matiné**

Kmen si vzal za cíl propagovat moderní literaturu, což činil i prostřednictvím přednáškových a recitačních večerů či dopoledních matiné, na nichž široké veřejnosti přibližovali významné autory a jejich dílo.

První večer Kmene se uskutečnil 11. října **1926** v Mozarteu. Pořádalo ho Aventinum

u příležitosti vydání výběru básní Sergeje Jesenina *O Rusku a revoluci*. Přednášku proslovil Josef Hora, verše recitovali členové Národního divadla Roman Tůma a Jarmila Horáková.

Druhým večerem Kmene - 10. února **1927** - byl recitační večer moderních českých básníků. Úvodní slovo pronesl Julius Fučík, recitovaly se verše Jaroslava Durycha, Jiřího Wolкера, Bartoše Vlčka, Otakara Štorcha-Mariena, Adolfa Hoffmeistra, Josefa Hory, Vítězslava Nezvala, Konstantina Biebla a Jaroslava Seiferta.

Třetí večer Kmene byl stejně jako předešlý v režii Osvobozeného divadla.

Konal se v únoru 1927 v Umělecké besedě a obsáhl přednášku Ilji Erenburga o moderním umění, o Rusku a novoromantismu v literatuře, recitaci z Aleksandra Bloka, Vladimira Majakovského a Sergeje Jesenina.

Na jaře se konal čtvrtý večer Kmene - Tomanův a Šrámkův. Připravilo jej nakladatelství Fr. Borový ve spolupráci s Uměleckým studiem a verše Karla Tomana a Fráni Šrámka přednášel Josef Hora.

V pondělí 9. května 1927 uspořádalo Aventinum v sále Umělecké besedy jarní intermezzo básníků čtyř generací. Na přednášku Miroslava Rutteho Jaro generací navázali členové Národního divadla: Eva Vrchlická, Jarmila Horáková, Karel Dostal, operní pěvkyně Eliška Svěcená-Matysová, tanečnice slečna Eva Vrchlická, klavírista Iša Krejčí. Ve třech oddílech zazněla poezie Otokara Březiny, Antonína Sovy, Jiřího Karáska ze Lvovic, Karla Hlaváčka, Františka Gellnera, Stanislava Kostky Neumanna, Fráni Šrámka, Karla Tomana, Otakara Theera, Otokara Fischera, Richarda Weinera, Petra Kříčky, Miroslava Rutteho, Jaroslava Durycha, Františka Kubky, Josefa Hory, Jiřího Wolкера a Vítězslava Nezvala.

Rok **1928** přinesl devět literárních podniků. Na jaře se uskutečnily dva večery v Mozarteu: 29. března večer nazvaný Poezie proletářská – Wolker, Hora; 31. března pak Večer poetismu a čisté poezie – Nezval, Biebl, Halas, Závada, Seifert. Na obou večerech pronesl obsáhlé úvodní slovo F. X. Šalda, recitovala Milada Matysová.

Nedělní dopoledne 7. října ve Vinohradském divadle bylo zasvěceno matiné Antonína Sovy. Přednášel Otokar Fischer, recitoval kruh sólistů Městského divadla na Vinohradech. Čtrnáct dnů nato (21. října v 10.30) tamtéž přednášel F. X. Šalda na matiné Otakara Březiny.

O říjnových a listopadových pátcích uspořádal Kmen ve dvoraně Umělecké besedy pět abonentních večerů: večer Holanův s přednáškou F. X. Šaldy, večer Gellnerův (S. K. Neumann), večer moderní české poezie, recitované Voicebandem E. F. Buriana, večer Hlaváčkův (Jiří Karásek ze Lvovic) a večer popřevratových básníků.

Roku **1929** se konala dvě matiné, obě v Městském divadle na Královských Vinohradech. V neděli 10. února se uskutečnilo matiné na paměť pátého výročí úmrtí Jiřího Wolкера. Po přednášce F. X. Šaldy recitovala Milada Matysová, Josef Zora a Václav Vydra, zazněly písně na slova Wolkerových básní a vystoupil rovněž Voiceband E. F. Buriana. Účastníci tohoto matiné, které bylo pro velkou návštěvnost reprízováno, obdrželi neprodejný soukromý tisk Kmene – *Zápisky z nemoci* Jiřího Wolкера. Osmého prosince proběhlo matiné bratří

Křičků, návštěvníci si v upomínku odnášeli rovněž neprodejný tisk, *Z lyriky Petra Křičky*.

Dva literární večery uspořádal Kmen v roce **1930** – v pátek 9. května to byl Večer prokletých básníků v Intimním divadle (dnešní Švandovo divadlo). „Zahájení bylo dvě hodiny před půlnocí, o Lautréamontovi, Corbièrovi, Rimbaudovi, Verlainovi a Baudelairovi přednášel F. X. Šalda. Své překlady z jejich poezie předčítali Vítězslav Nezval a Jaroslav Seifert, překlady Svaty Kadlece a Jindřicha Hořejšího recitoval Eduard Kohout.“<sup>63</sup> Každý návštěvník dostal třetí soukromý tisk *Prokletí básníci*. V Odborovém domě se 21. října uskutečnil večer Jaroslava Vrchlického. F. X. Šalda pronesl úvodní řeč na téma Vrchlický intimní a herci Národního divadla Renata Libertinová a Eduard Kohout recitovali výběr z milostné poezie.

Na rok **1931** připravil Kmen opravdu bohatý program. Ve čtvrtek 8. ledna proběhl v Odborovém domě večer Rabelaisův s přednáškou Prokopa M. Haškovce. Účastníkům byl rozdáván čtvrtý soukromý tisk – *Několik kapitol ze života Gargantuova a Pantagruelova* Françoise Rabelaise. Dvorana Umělecké besedy hostila 25. února večer Durychův. Slavnostní řeč pronesl Pavel Eisner, z románu *Bloudění* četli herci Národního divadla Eva Vrchlická a Václav Vydra. Návštěvníci obdrželi pátý soukromý tisk Kmene, Durchovu esej *Láska k vlasti*.

První březnový den měl být zasvěcen matiné Jiřího Wolкера, ale bylo přeloženo na

15. března. Konalo se v Městském divadle vinohradském, editor Miloslav Novotný proslovil přednášku o Wolkerově tvorbě z mládí, ukázky recitovali členové Národního divadla Bedřich Karen a Václav Vydra. Scénicky s použitím filmu v režii Jiřího Frejky byla provedena báseň *Rosa Luxemburgová*. Každý účastník byl podarován šestým soukromým tiskem Kmene, Wolkerovými *Dvěma prosami z pozůstalosti*. Ve středu 11. března 1931 se ve dvoraně Umělecké besedy konal Theerův večer. Na přitele vzpomínal Otokar Fischer, o díle promluvil editor Theerova díla A. M. Píša. Z Theerových básní recitovali herci Národního divadla Božena Půlpánová a

---

<sup>63</sup> ŠTORCH-MARIEN, Otakar, *Ohňostroj*, s. 375.



Ladislav Boháč. Návštěvníci obdrželi sedmý soukromý tisk, jímž byla báseň Otakara Theera *Mé Čechy*.

Sílící hlasy po levnějších vstupenkách vedly Kmen k rozhodnutí pořádat kulturní podniky posledního čtvrtletí roku 1931 v budově Městské knihovny na Mariánském náměstí. Lístek k sezení se prodával za 5 korun, na stání za 2,5 Kč. Druhý říjnový večer přednášel František Götz o nové české poezii. Páteční večer 16. října byl věnován Françoisi Villonovi. Přednášel Otokar Fischer, recitovali sólisté Národního divadla Růžena Nasková, Eduard Kohout, Václav Vydra. O norské spisovatelce Sigrid Undsetové se mohla veřejnost dozvědět více 20. listopadu.<sup>64</sup> Přednášku Emila Waltera doplnily ukázky z díla v přednesu Rudolfa Deyla, člena Národního divadla. Program na rok 1931 uzavřela 11. prosince přednáška F. X. Šaldy, již anoncovala tato noticka v Československém knihkupci: „Čtvrtý přednáškový večer ‚Kmene‘, klubu moderních nakladatelů, koná se v pátek, dne 11. prosince ve velkém sále Ústřední knihovny města Prahy. Přednáší prof. dr. F. X. Šalda na téma ‚O problémech lidu a lidovosti v nové tvorbě básnické‘. Začátek o 8. hod. večerní. Lístky v známých předprodejích anebo večer u pokladny. Hojná účast knihkupecké obce žádoucí.“<sup>65</sup>

Městské divadlo na Královských Vinohradech patřilo v neděli 6. března **1932** slavnostnímu matiné Johanna Wolfganga Goetha k stému výročí básníkovy smrti. Program uspořádal Otokar Fischer a rovněž pronesl přednášku na téma Goethe – básník věčného ženství. Recitovali sólisté Vinohradského divadla (Anna Iblová, Zdeněk Štěpánek, Václav Vydra mladší), scénu Horská rokle z *Fausta* doplnili ještě posluchači státní hudební konzervatoře. Pro každého účastníka byl připraven osmý soukromý tisk *Kmene*, Goethův *Lilin park*.

Ve velkém sále SVU Mánes se 11. listopadu konala přednáška Karla Teigeho na téma nejmenší byt doplněná projekcí fotografií.

---

<sup>64</sup> Původně plánováno na 11. listopad.

<sup>65</sup> [Čtvrtý přednáškový večer ‚Kmene‘], s. 540.

V rámci celostátního týdne dětské knihy připravil Kmen na dopoledne 4. prosince dětské matiné ve Vinohradském divadle. Účinkovala pražská škola Jacquesa Dalcroze, Umělecké sdružení českých učitelek hudby a jeho intonačního oddělení, členové Národního divadla (Ella Poznerová, Jiřina Štěpničková, Richard Veselý), úvodu se zhostil Jaroslav Kříčka.

Kmen chtěl své kulturní pořady přenést i do jiných měst, a tak roku 1932 v Brně přednášel Arne Novák na téma Goethe, otec světového písemnictví (17. března), Otokar Fischer recitoval přeložené i své původní verše na Večeru lyriky (23. listopadu) a Jiří Mahen proslovil přednášku o předválečné generaci (14. prosince).

Středa 8. února **1933** v SVU Mánes patřila přednášce Čeňka Chyského o novostech na Pražském hradě. S velkým úspěchem se setkal debatní večer Kmene pořádaný

2. března v Umělecké besedě. O literární a divadelní kritice zde diskutovali kritici

a spisovatelé, úvodní slovo a resumé pronesl Otokar Fischer, diskutujícím předsedal Karel Scheinpflug.

Sál Uměleckoprůmyslového muzea na Husově třídě v Brně se stal již počtvrté místem pro setkání příznivců Kmene a dobré literatury. V sobotu 18. března zde proslovil přednášku na téma umění a práce Jaroslav Durych.

Poslední kulturní akce, kterou Kmen pořádal ještě před svou reorganizací, se konala 12. března **1934** v Umělecké besedě. Diskutující napříč generacemi a názorovými směry hovořili na téma od Jiřího Wolkera k projevu dnešního mládí, předsedal jim Zdeněk Nejedlý, úvodní slovo držel Otokar Fischer. Tento diskusní večer se setkal s velkým zájmem publika i tisku.

## 5 Závěr

V předkládané bakalářské práci jsem se pokusila shrnout dějiny Klubu moderních nakladatelů Kmen v letech 1926–1934, od jeho založení do reorganizace. Ačkoli Kmen výrazně ovlivnil českou knižní kulturu 20. a 30. let, doposud o něm nebyla publikována žádná monografie ani mu nebyla věnována žádná výstava. O Kmeni se většinou píše v souvislosti s jednotlivými nakladatelstvími, která byla členy Kmene (např. Aventinum).

Klub moderních nakladatelů Kmen byl založen v roce 1926 z iniciativy Václava Petra, Ladislava Kuncíře, B. M. Kliky, Karla Janského, Arnošta Kvasničky, Jaroslava Hampla a Otakara Štorcha-Mariena jako volné sdružení nakladatelských firem nespokojených s postupy a aktivitami Svazu českých knihkupců a nakladatelů. Programové prohlášení datované 6. dubna 1926 podepsalo 23 firem: Aventinum (Dr. Ot. Štorch-Marien), F. Borový, L. Bradáč, Čin, Družstevní práce, A. Dyk, Hyperion (K. Jánský), B. M. Klika, L. Kuncíř, Kvasnička a Hampl, S. U. V. Mánes, St. Minařík, K. Neumannová, Arthur Novák, F. Obzina, Odeon (J. Fromek), V. Petr, Spolek českých bibliofilů, A. Srdce, F. Svoboda, Symposion (Dr. R. Škeřík), J. Štenc a Výtvarný odbor Umělecké Besedy. Pro zástupce tisku uspořádali kmenisté také slavnostní večeři 26. dubna. Kmen sdružoval vydavatele krásných a dobrých knih a přihlásil se k tzv. soukromým nakladatelům počátku 20. století.

Kmenisté uskutečňovali svůj program soustavné péče o zvyšování knižní kultury několika způsoby. Postupem času byli zvoleni do vysokých funkcí ve Svazu českých knihkupců a nakladatelů a podíleli se na tvorbě nakladatelské politiky v Československu. V letech 1926–1929 vydávali časopis *Kmen* (celkem 22 čísel), od roku 1930 tzv. zimní almanachy, které v roce 1932 a 1933 doplnily čtenářsky velmi žádané almanachy jarní. Propagační charakter těchto tiskovin se projevoval velice nenásilnou formou a čtenáře nerušila žádná nevkusná reklamní sdělení. Kromě

časopisu *Kmen* a *Almanachů Kmene* vydali kmenisté ve sledovaném období i devět soukromých tisků a dva průvodce pro čtenáře.

Požadavek Klubu moderních nakladatelů *Kmen* na řemeslně dokonale vyrobenou knihu deklarovali kmenisté na několika výstavách – v rámci Týdne české knihy, v rámci Výstavy soudobé kultury, dvakrát v paláci Pražských vzorkových veletrhů, před Vánocemi roku 1930 uspořádali velkou soubornou výstavu své vlastní produkce. Prostřednictvím více jak 35 přednáškových či recitačních večerů nebo dopoledních matiné přibližovali veřejnosti významné autory a jejich dílo.

Krise české knihy, o které se hovořilo několik let, bohužel postihla i nakladatele sdružené v Klubu moderních nakladatelů *Kmen*. Knihy zdarma, knižní nadprodukce, znehodnocování skladových zásob, nedostatečný kapitál, postupující světová hospodářská krize a následné výprodeje skladových zásob za zlomek původní ceny naprosto narušily celý knižní trh. Když na jaře roku 1934 vstupují do *Kmene* dvě výrazná nakladatelství – Melantrich a podnik Jana Laichtera, dochází nejen ke změně názvu na Klub nakladatelů *Kmen*, ale především ke změně stanov, zejména základního článku o účelu Klubu.

Značka *Kmene* se v nakladatelském podnikání stala synonymem pro vysokou kvalitu jak ve výběru titulů, tak v jejich redakční přípravě i typografickém provedení. Kmenisté spolupracovali s nejlepšími typografy, výtvarníky a tiskaři své doby. Přestože se jim jejich program nepodařilo zcela naplnit, výrazně ovlivnili celkový obraz české knižní produkce, který nastupující generace nemohla opominout.

## Literatura

A. N. [NOVÁK, Arne.] Noviny a nakladatelé. *Lidové noviny*. 1. 12. 1927, roč. 35, č. 605, s. 9.

A. N. [NOVÁK, Arne.] Nakladatelé a redakční výtisky. *Lidové noviny*. 6. 12. 1927, roč. 35, č. 614, s. 7.

*Almanach Kmene 1930–31*. [Praha : Klub moderních nakladatelů Kmen, 1930.]

*Almanach kmene 1931–32*. V Praze : Klub moderních nakladatelů Kmen, 1931.

*Almanach Kmene 1932–33*. Praha : Klub moderních nakladatelů Kmen, 1932.

*Almanach Kmene 1933–1934*. Praha : Klub moderních nakladatelů Kmen, 1933.

Anketa „Kmene“. *Národní listy*. 6.3.1932, roč. 72, č. 66, s. 10.

Českým čtenářům! *Kmen : časopis pro moderní literaturu*. 1927, roč. 1, č. 12, s. 305–306.

Čtenářům! *Kmen : časopis pro moderní literaturu*. 1927, roč. 1, č. 1, s. 23.

[Čtvrtý přednáškový večer ‚Kmene‘]. *Československý knihkupec*. 1931, roč. 8., č. 49, s. 540.

FIRT, Julius. *Knihy a osudy*. Brno : Atlantis, 1991. ISBN 80-7108-015-2.

FROMEK, Jan. *Seznam knih, vydaných členy Klubu moderních nakladatelů Kmen*.

Praha : Kmen, 1928.

FUČÍK, Julius. [Panu Miroslavu Ruttemu.] *Kmen : časopis pro moderní literaturu*. 1927, roč. 1, č. 7, s. 182.

FUČÍK, Julius. [Na rozloučenou.] *Kmen : měsíčník pro moderní kulturu*. 1929, roč. 2, č. 10, s. 224.

FUČÍK, Julius. *Korespondence*. Praha : Nakladatelství politické literatury, 1963.

GD. [GOTTHARD Jan.] Mezinárodní sjezd knihovníků a přátel knihy v Praze. *Československý knihkupec*. 1926, roč. 3, č. 26, s. 255.

GOLUB, Ilja. *Knihy v době krise : literární produkce Československé republiky 1929–1935*. V Praze : Ústřední spolek československých knihkupeckých účetních, 1937.

HORA, Josef. *Průvodce dnešního čtenáře*. V Praze : Kmen, klub moderních nakladatelů, 1934.

HORA, Josef. Úvodem. In HORA, Josef. *Průvodce dnešního čtenáře*. V Praze : Kmen, klub moderních nakladatelů, 1934, s. 5-6.

*Jarní almanach Kmene : jízdní řád literatury a poezie*. V Praze : Klub moderních nakladatelů Kmen, [1932].

KHEL, Richard. *Poselství papíru*. Praha : Karolinum, 1999. ISBN 80-7184-684-8.

K. J. Předvánoční výstava knih. *Národní listy*. 25. 11. 1930, roč. 70, č. 324, s. 3.

*Kmen : časopis pro moderní literaturu*. Roč. 1 (1926-1927), roč. 2 (1927-1929). Praha : Družstvo moderních nakladatelů Kmen, 1926-1929.

KOZLOVÁ, Danica. *Fučíkův Kmen : kapitola z dějin kulturního tisku*. Praha : Novinář, 1977.

KUNCÍŘ, Ladislav. *Život pro knihu*. Purley : Rozmluvy, 1985. ISBN 0-946352-22-4.

LAICHTER, František. Krise české knihy. *Československý knihkupec*. 1927, roč. 4, č. 3, s. 21-23.

LAICHTER, František. Krise české knihy. *Československý knihkupec*. 1927, roč. 4, č. 4, s. 34-35.

*Lexikon české literatury : osobnosti, díla, instituce.*

Praha : Academia, 1985–2008.

7 sv.

M A. V Paláci veletrhů. *Lidové noviny*. 20. 3. 1929, roč. 37, č. 145, [s. 13].

*Milostný almanach Kmene pro jaro 1933*. V Praze : Kmen, 1933.

MRKVIČKA, Otakar. Výstava soudobé kultury v Brně. *Kmen: časopis pro moderní literaturu*. 1928, roč. 2, č. 6, s. 127–128.

NOSOVSÝ, Karel. *Knihopisná nauka a vývoj knihkupectví československého*.

V Praze : K. Nosovský, 1927.

PILZ, Jaroslav. *Národní 9*. Praha : Československý spisovatel, 1969.

POL. [POLÁČEK, Václav.] [Kniha a výstavě.] *Panorama*. 1928, roč. 6., č. 3–4,  
s. 108–109.

POLÁČEK, Václav. Výstavka dobré moderní knihy. In *Knižní kultura doby staré i nové : příručka pro výstavy Mezinárodního sjezdu knihovníků a přátel knihy*.

Praha : [Pracovní výbor Mezinárodního sjezdu knihovníků], 1926, s. 349–350.



Prohlášení Kmene, klubu moderních nakladatelů. *Rozpravy Aventina*. 1925–1926, roč. 1, č. 8, s. 106.

RUTTE, Miroslav. Mladí nakladatelé a jejich význam v našem kulturním vývoji. *Národní listy*. 27. 3. 1927, č. 85, s. 11–12.

SIMANDLOVÁ, Klára. Jan Štenc (1871–1947). In *Pražský sborník historický XXIX*. Praha : KLP – Koniasch Latin Press, 1996, s. 171–188. ISBN 80-85917-33-5.  
ISSN 0555-0238.

[Slavnostní večer na počest zástupců tisku.] *Československý knihkupec*. 1926, roč. 3, č. 17, s. 174.

ŠTORCH-MARIEN, Otakar. Moderní nakladatel. In *Knižní kultura doby staré i nové : příručka pro výstavy Mezinárodního sjezdu knihovníků a přátel knihy*. Praha : [Pracovní výbor Mezinárodního sjezdu knihovníků], 1926, s. 316–317.

ŠTORCH-MARIEN, Otakar. Úvodem. In *Almanach Kmene 1930–31*. [Praha : Klub moderních nakladatelů Kmen, 1930], s. 5–6.

ŠTORCH-MARIEN, Otakar. *Sladko je žít : paměti nakladatele Aventina I*. Praha : Československý spisovatel, 1966.

ŠTORCH-MARIEN, Otakar. *Ohňostroj : paměti nakladatele Aventina II*. Praha : Československý spisovatel, 1969.

ŠTORCH-MARIEN, Otakar. *Tma a co bylo potom : paměti nakladatele Aventina III*. Praha : Československý spisovatel, 1972.

TH-. [THON, Jan.] Výstava Kmene, klubu moderních nakladatelů. *Národní listy*.

27. 6. 1926, roč. 66, č. 175, s. 7.

TH-. [THON, Jan.] Výstavy knih. *Národní listy*. 25. 11. 1930, roč. 70, č. 324, 2. vyd., s. 5.

ZACH, Aleš. Nakladatelské sny dvacátých let. In *Aventinská mansarda : Otakar Štorch Marien a výtvarné umění*. Praha : Galerie hlavního města Prahy, 1990, s. 7-19.

ZACH, Aleš. Trojí nakladatelský příběh. In *Topičův dům : nakladatelské příběhy 1883-1949 : výstavní síň České spořitelny, Rytířská 29, Praha 1, 5.-31. říjen 1993*. Praha : Klub Obratník, 1993, s. 5-15.

ZACH, Aleš. *Stopami pražských nakladatelských domů : procházka mizející pamětí českých kulturních dějin*. Praha : Thyrsus, 1996. ISBN 80-901774-4-1.

ZACH, Aleš. Emporium. In *Alois Dyk a jeho nakladatelství Emporium : k výstavě Knihovny Národní muzea Emporium - neznámý fond významného nakladatelství : Muzeum knihy ve Žďáru nad Sázavou, zámek dr. Radslava Kinského, letní refektář, 3. května - 31. října 2006*. Praha : Národní muzeum, 2006, s. 9-21.  
ISBN 80-7036-186-7.

Zápis o řádné valné hromadě Svazu knihkupcův a nakladatelů československé republiky v Praze dne 21. března 1928. *Československý knihkupec*. 1928, roč. 5, č. 13, s. 125-131.

Zápis o řádné valné hromadě Svazu knihkupcův a nakladatelů československé republiky v Praze dne 23. března 1926. *Československý knihkupec*. 1926, roč. 3, č. 13, s. 129-136.

## 6 Přílohy

## 7 A. Programové prohlášení Kmene z 26. dubna 1926



KLUB MODERNÍCH  
NAKLADATELŮ  
V PRAZE



PÍRAJÍCE SE O IDEOVÉ ZÁSADY SVÝCH ČLENŮ, CHCEME ZTOTOŽNITI ZÁJEM OPRAVDOVÉ KNIŽNÍ KULTURY S PRODUKTY SVÉ PRÁCE. CELE SLOUŽÍCE NEKOMPROMISNÍMU UMĚNÍ JAK SLOVESNÉMU, TAK VÝTVARNÉMU, MÁME CTIŽÁDOST, ABY SE S NÁMI POČÍTALO. Moderní nakladatel nechce hráti jen trpnou roli jako zprostředkovatel mezi autorem a čtenářem. Chce být spíše spolupracovníkem, vymýšlet cestu k zdárnému uplatnění tvůrčích projevů, dávat impuls, budovat a uskutečňovat ideové programy za součinnosti všech činitelů, povolání k tomu, aby pracovali na kulturním profilu národa. ❧ Máme již, oč bychom se opřeli. Můžeme poukázat na vykonanou práci, můžeme konstatovat, že jsme se snažili upravit vztah spisovatele k nakladateli v duchu doby a přivedli jsme k spolupráci velkou řadu nejlepších českých výtvarníků. Nejhodnotnější umění českého a evropského dneška je v našich edicích, neboť nás spojuje s knihou nejen zájem hmoty, ale i větší zájem ducha. Toto vědomí jest ovšem přísným závazkem a čestnou povinností pro zítřek. Jsme si vědomi toho, co máme, můžeme a chceme v budoucnosti vykonati. ❧ Máme na mysli i moment prestiže zahraničního. Jak ukázal

---

náš úspěch na světové pařížské výstavě dekorativních umění, byly naše snahy oceněny i na fóru mezinárodním. Pověst o české knize, o její grafické hodnotě, tvoří již zdatnost národní. ¶¶ Chceme těžit z tohoto faktu. Máme na mysli řadu podniků, z nichž mnohé nemají býti omezeny jen na naše hranice. Chceme uvažovati o navázání styků s Ústavem pro duševní spolupráci a dáti tak podnět k ev. vytvoření i sekcí nakladatelských, jež, soustřeďující vskutku kultivované nakladatele toho kterého národa, prospěly by znamenitě vzájemnému poznání umělecké tvorby jednotlivých zemí. ¶¶ Chceme skutečně dobrou a poctivou práci a toužíme udržeti a upevniti své dosavadní čestné místo v českém edičním podnikání a uplatniti se všude tam, kde jde o pravé umění. ¶¶ Stanovisko umělecké veřejnosti nemůže býti k těmto cílům a zásadám jistě negativní. Počítáme v první řadě s denním tiskem, neboť v jeho rukách je moc podepřít hlasem svého literárního kritika nově vyšlá díla a tím jim pomoci otevřít cestu do světa. Neboť nemůže býti nepříznivějšího úvodu, než mlčí-li denní tisk o nové knize. ¶¶ Statisíce čtenářů čte noviny. ¶¶ Byli bychom šťastni, kdyby tyto statisíce byly o našich knihách tiskem informovány. Chceme doufati, že čas, věnovaný kritikou našim knihám, nebude časem zbytečně vyplývaným. ¶¶ V Praze, v pondělí dne dvacátéhošestého dubna 1926.

---

KMEN  
KLUB MODERNÍCH NAKLADATELŮ V PRAZE  
SDRUŽUJE FIRMY

*Aventinum (Dr. Ot. Štorch-Marien),  
Fr. Borový, Ludvík Bradáč, Čin, Družstevní Práce, Alois Dyk, (Emporium)  
Hyperion (K. Janský), Ladislav Kuncíř (Rozmach),  
Kvasnička a Hampl, S. V. U. Manes, St. Minařík, K. Neumannová,  
Arthur Novák, F. Obzina, Odeon (J. Fromek), Orbis,  
Václav Petr, Spolek českých bibliofilů,  
Alois Srdce, Frant. Svoboda,  
Symposion (Dr. R. Škeřík), J. Štenc,  
Výtvarný odbor Umělecké Besedy  
Zátiší (B. M. Klíka)*



## 8 B. Prohlášení ke knihám zdarma z 30. prosince 1930

### KLUB MODERNÍCH NAKLADATELŮ KMEN

SEKRETARIÁT V PRAZE II., NÁRODNÍ TŘÍDA 18

V Praze, dne 30. prosince 1930.

Vážený pane kolego.

Dovolujeme si Vám poznovu předložit naše prohlášení k veřejnosti a sice:

### *Prohlášení.*

*Podepsaná nakladatelství, vesměs členské firmy Kmene, prohlašují, že ceny jejich knih a hudebnin nemohou býti v dalece dohledné budoucnosti měněny, neboť toho nedovolují výrobní náklady, spojené s jejich pořízením, spadajícím z největší části do poválečné doby. Připomínají, že trvajících ceny jsou ekvivalentní trvalým hodnotám těchto knih po stránce obsahové i řemeslné a dokládají, že by znamenalo ohrožení kulturní ediční činnosti, kdyby jí byly podvracovány základy násilným lámáním cen, naprosto úměrných počtu nákladů a hodnotě zmíněných knih.*

*Podepsaná nakladatelství pokládala by za projev zoufalé bezútěšnosti vyhlídek do budoucnosti české knihy, kdyby se měla uchýlovati k tomuto poslednímu prostředku.*

*Ceny knih nově pořizovaných odvisí pak zcela od výrobních předpokladů spadajících do oboru průmyslu papírnického, tiskařského a knihařského. Je samozřejmé, že nižší výrobní náklady budou mít pak odraz i v cenách nově vydávaných knih.*

*Aventinum (Dr. Ot. Štorch-Marien), Borový Fr., Čin, tisk. a nakl. družstvo čs. legionářů, Družstevní práce, Dyk A., Hudební Matice Umělecké Besedy, Hyperion (K. Janský), Klika B. M., Kuncič L., Kvasnička a Hampl, S. V. U. Mánes, Müller a spol., Obzina F., Orbis, Petr V., Plamja, Reichel K., Spolek českých bibliofilů, Srdce Al., Symposion (Dr. R. Škeřík), Typografia, Vokolek V., Výtvarný odbor Umělecké Besedy, Zodiak (Prof. Sv. Klír), Žikeš Vl.*

Tímto prohlášením, které bylo v předvánoční době otištěno téměř ve všech denních listech, chtěli jsme přinést potřebný klid na knižní trh a přispět tak ke stabilisaci pevné krámské ceny. Bohužel, v těchto dnech objevily se nové velké sňizovací akce velkých nakladatelských firem a jsou uváděny na veřejnost takovou formou, že jsou s to ohroziti již tak stíženou existenci knihkupečů i nakladatelů v nynější kritické hospodářské situaci.

K m e n, klub moderních nakladatelů v Praze pojednal na své výborové schůzi 30. t. m. o situaci vzniklé těmito akcemi a usnesl se protestovati u Svazu knihkupců a nakladatelů proti tomu, že nebylo respektováno výkonným výborem Svazu usnesení širší schůze nakladatelů, konané 2. prosince v Obchodní a Živnostenské komoře, dle kterého měl býti prodloužen zákaz snižování cen do konce února 1931.

Protestuje dále proti rozeslání oběžníků Svazu knihkupců a nakladatelů ze dne 29. t. m., kterým se všem členům Svazu dává volná ruka k dalším podobným akcím, jelikož tento oběžník byl rozeslán bez schválení správního výboru a pouze z usnesení neúplného presidia. V důsledku toho šest členů Kmene, jsoucích zároveň funkcionáři Svazu, odmítá za jeho obsah jakoukoliv odpovědnost a resignují na všechny svazové funkce.

Kmen dále protestuje proti formě, jakou byly poslední akce uvedeny v život a vidí porušení jednacního řádu v tom, že akce tyto byly podniknuty ještě před 1. lednem a že jsou snižovány ceny knih, vydaných teprve loňského roku.

Jelikož tyto poslední události velmi rušivě zasahují do našeho života a živelně ohrožují celý stav, žádáme Vás, pane kolego, o vyjádření, souhlasíte-li s naším protestem a postupem.

Kolegy nakladatele, kteří nemíní snižovati ceny svých knih a ztotožňují se se shora uvedeným prohlášením, žádáme, aby svým podpisem připojili se k firmám, podepsaným na tomto prohlášení.

Veškerou korespondenci a dotazy řiďte laskavě na sekretariát Kmene, Praha II., Národní třída 18, telefon 390-51.

S kolegiálním pozdravem

**KMEN, klub moderních nakladatelů.**

## 9 C. Přehled členů výboru Kmene v letech 1926-1934

### **Členská schůze 12. dubna 1926**

předseda: F. Borový

místopředseda: L. Kuncíř

1. jednatel: O. Štorch-Marien

2. jednatel: V. Petr

pokladník: A. Srdce

zapisovatel: B. M. Klika

člen výboru: B. Přikryl, K. Janský, J. Hampl

### **Valná hromada 17. března 1927**

předseda: F. Borový

místopředseda: L. Kuncíř

1. jednatel: O. Štorch-Marien

2. jednatel: V. Petr

pokladník: A. Srdce

zapisovatel: J. Hampl

člen výboru: J. Berndt

revizor: K. Janský, K. Zink

### **Mimořádná valná hromada 5. března 1928**

předseda: V. Petr

místopředseda: O. Štorch-Marien

1. jednatel: J. Hampl

2. jednatel: V. Mikota

pokladník: A. Srdce

zapisovatel: R. Jílovský

člen výboru: J. Berndt (archivář), L. Kuncíř

revizor: K. Janský, K. Zink

### **Valná hromada 17. června 1929**

předseda: V. Petr

místopředseda: O. Štorch-Marien

1. jednatel: J. Hampl  
2. jednatel: V. Mikota  
pokladník: A. Srdce  
zapisovatel: V. Poláček  
archivář: J. Berndt  
člen výboru: A. Srdce (kooptován P. Prokop)  
revizor: K. Janský, K. Zink

### **Valná hromada 28. března 1930**

předseda: O. Štorch-Marien  
místopředseda: A. Srdce  
1. jednatel: V. Poláček  
2. jednatel: P. Prokop  
pokladník: J. Hampl  
zapisovatel: V. Mikota  
člen výboru: L. Kuncíř  
revizor: K. Janský, V. Petr  
archivář: J. Berndt

### **Valná hromada 17. dubna 1931**

předseda: O. Štorch-Marien  
místopředseda: A. Srdce  
1. jednatel: V. Mikota  
2. jednatel: K. Synek  
pokladník: J. Hampl  
člen výboru: J. Berndt, J. Fürth, L. Kuncíř, J. Toman  
revizor: K. Janský, V. Petr

### **Valná hromada 26. ledna 1932**

předseda: A. Srdce  
místopředseda: L. Kuncíř  
1. jednatel: J. Fürth  
2. jednatel: K. Synek  
pokladník: J. Hampl

člen výboru: J. Berndt, V. Mikota, V. Poláček, J. Toman  
revizor: K. Janský, V. Petr

### **Valná hromada 31. ledna 1933**

předseda: A. Srdce  
místopředseda: V. Mikota  
1. jednatel: J. Fürth  
2. jednatel: K. Synek  
pokladník: J. Hampl  
člen výboru: V. Petr, V. Poláček, J. Toman  
revizor: K. Janský, J. Sedláček

### **Valná hromada 20. března 1934**

předseda: V. Mikota  
místopředseda: B. Fučík  
1. jednatel: J. Fürth  
2. jednatel: F. Laichter  
pokladník: J. Hampl  
člen výboru: V. Petr, V. Poláček, K. Synek, J. Toman  
revizor: K. Janský, A. Srdce

## 10 D. Seznam členů Knihkupecké sekce Kmene k roku 1931

Antoš K., Kyjov  
Ausobský K., České Budějovice  
Aventinum (Dr. Ot. Štorch-Marien), Praha  
Bačkovský Jindř., Praha  
Borecký K., Praha  
Borovský E., Veselí nad Lužnicí  
Borový Fr., Praha  
Buček J. F., Prostějov  
Bučková A., Kopřivnice  
Bukač O. J., Ústí nad Labem  
Buňata Vl., Bojkovice  
Burian Jar., Písek  
Cinner a Müller, Přerov  
Černý A. B., Praha  
Čin, tisk. a nakl. družstvo, Praha  
Doležal O., Pardubice  
Doubek V., Jihlava  
Drnácký Frant., Příbor  
Dvorský Frant., Růžomberok  
Faustus Jiří, Plzeň  
Fídl B., Nitra  
Groh K., Pelhřimov  
Hájek K., Praha  
Hampl Josef, Čelákovice  
Hanek Frant., Praha  
Hašek R., Zvolen  
Havlický F., Opava  
Hendrich Boh., Praha  
Herzán Petr, Pardubice  
Horák A., Užhorod  
Horová L., Chlumec

Horovitz B., Trnava  
Hötzl K., Domažlice  
Hudební matice Umělecké besedy, Praha  
Hudečková M., Humpolec  
Chlouba V., Louny  
Jelínek Sv., Praha  
Jícha J., Brno  
Kaška Rud., Roudnice nad Labem  
Klika B. M., Praha  
Klimeš F., Liptovský Svätý Mikuláš  
Knihkupecké družstvo (Svet. Úlehla), Zlín  
Kočí St., Brno  
Kolář V., Pardubice  
Komůrka B., Brno  
Kopecký B., Kroměříž  
Kopecký E., Kutná Hora  
Kosnar E., Plzeň  
Křišťan J., Jihlava  
Kubáč S., Brandýs nad Labem  
Kučera E., Bechyně  
Kučera Jan, Týn nad Vltavou  
Kuncíř Lad., Praha  
Kvasnička a Hamppl, Praha  
Landgraf F., Hodonín  
Levý Jindřich, Čáslav  
Lidové knihkupectví, Olomouc  
Lochman L, Pardubice  
Lošťák V. S. (Minerva), Brno  
Lužný Met., Olomouc  
Majer Vít, Kukleny  
Mánes S. V. U., Praha  
Martinek J., Brno  
Matěna Jan, Dvůr Králové nad Labem  
Matoušek J., Tábor  
Meloun E., Kolín

Mikoa K., Praha  
Mikulík J., Moravská Ostrava  
Mrva V., Sobotka  
Mužíček O., Louny  
Neliba J., Orlová  
Němec J., Nový Bydžov  
Nešnera P., Mladá Boleslav  
Novák Jos., České Budějovice  
Nývlt J., Kralupy nad Vltavou  
Občanská knihtiskárna, Brno  
Obzor, Přerov  
Oliva Ant., Znojmo  
Orbis, akciová spol., Praha  
Panocha J., Nový Bydžov  
Patka Lad., Kladno  
Pazdírek Oldřich, Brno  
Perout A., Moravská Ostrava  
Petr Václav, Praha  
Petránek Boh., Kolín  
Pfeifer H., Mladá Boleslav  
Píša A., Brno  
Plaček P., Pacov  
Plamja, spol. s r. o., Praha  
Pospíchal Jan, Praha  
Pospíchal Raim., Frenštát  
Povondra Vilém, Kroměříž  
Promberger R., Olomouc  
Přibil K., Dvůr Králové nad Labem  
Pyšvejc O., Praha  
Reichel K., Praha  
Rippl V. K., Polička  
Rosín Oskar, České Budějovice  
Simon K., Příbram  
Skalický J., Kladno  
Slov. knihkupectvo, Bratislava



Souček L., Praha  
Srdce Alois, Praha  
Synek Adolf, Praha  
Šimůnek K., Bratislava  
Šprongl E., Pelhřimov  
Štěrba Aug., Spořilov  
Šváb J., Praha  
Švejda Ot., Německý Brod  
Tranoscius, Liptovský Svätý Mikuláš

